

Brussell, 10 ta' Marzu 2026
(OR. en)

7179/26
ADD 1

ENER 117
ENV 212
TRANS 137
ECOFIN 313
RECH 114

NOTA TA' TRAŻMISSJONI

---

minn:	Is-Segretarju Ġenerali tal-Kummissjoni Ewropea, iffirmata mis-Sa Martine DEPREZ, Direttur
data meta waslet:	10 ta' Marzu 2026
lil:	Is-Sa Thérèse BLANCHET, Segretarju Ġenerali tal-Kunsill tal-Unjoni Ewropea
Nru dok. Cion:	C(2026) 1523 annex
Sugġett:	ANNESS tar- RAKKOMANDAZZJONI TAL-KUMMISSJONI bi gwida prattika dwar servizzi ta' punti uniċi ta' servizz għall-effiċjenza enerġetika u r-rendiment tal-bini fl-użu tal-enerġija

---

Id-delegazzjonijiet isibu mehmuż id-dokument C(2026) 1523 annex.

Mehmuż: C(2026) 1523 annex

IL-KUMMISSJONI
EWROPEA

Brussell, 10.3.2026
C(2026) 1523 final

ANNEX

ANNEX

tar-

RAKKOMANDAZZJONI TAL-KUMMISSJONI

**bi gwida prattika dwar servizzi ta' punti uniċi ta' servizz għall-effiċjenza enerġetika u r-
rendiment tal-bini fl-użu tal-enerġija**

Gwida Prattika dwar Servizzi ta' Punti Uniċi ta' Servizz għall-effiċjenza Enerġetika u r-Rendiment tal-Bini fl-Użu tal-Enerġija

1. INTRODUZZJONI: KUNTEST LEGALI U POLITIKU

Is-servizzi ta' punti uniċi ta' servizz (OSS, one-stop shops) huma għodda kritika biex jistimulaw id-domanda u jaggregaw ir-riżervi ta' investiment għar-rinnovazzjonijiet enerġetiċi. Il-punti uniċi ta' servizz għandhom rwol kruċjali fis-simplifikazzjoni tat-tnedija prattika tar-rinnovazzjonijiet enerġetiċi tal-bini u tal-miżuri tal-effiċjenza enerġetika; jassistu lis-sidien tad-djar matul il-vjaġġi ta' rinnovazzjoni tagħhom; jappoġġaw lill-intrapriżi żgħar u ta' daqs medju (SMEs, small and medium-sized enterprises) u lill-mikrointrapriżi fl-adozzjoni tagħhom ta' miżuri u soluzzjonijiet ta' effiċjenza enerġetika; u jqajmu kuxjenza dwar il-benefiċċji tat-titjib fl-effiċjenza enerġetika.

Id-disinn u s-servizzi pprovduti mill-OSS jistgħu jvarjaw ħafna u għandhom jiġu adattati għaċ-ċirkostanzi nazzjonali u lokali u għall-bżonnijiet tal-awtoritajiet. Madankollu, il-benefiċċji tagħhom jiġu massimizzati meta l-OSS jintegraw diversi servizzi u jmorru lil hinn milli jipprovdu pariri ġeneriċi biss, meta jikkombinaw servizzi pprovduti fiżikament u online, u meta l-governanza u s-sostenibbiltà finanzjarja tagħhom jiġu indirizzati b'mod ċar mill-bidu u jiġu integrati f'qafas ta' governanza stabbli. Meta jkunu ddisinjati sew u integrati fi qafas nazzjonali ġenerali ta' appoġġ għall-effiċjenza enerġetika u r-rinnovazzjonijiet enerġetiċi tal-bini, l-OSS jista' jkollhom rwol fundamentali fiż-żieda sinifikanti tar-rati ta' rinnovazzjoni enerġetika u fl-aggregazzjoni u l-mobilizzazzjoni tal-investiment fl-effiċjenza enerġetika, filwaqt li jipprovdi servizzi ta' interess pubbliku ġenerali lill-popolazzjoni.

F'dan l-isfond, l-Artikolu 22(6) tad-Direttiva (UE) 2023/1791 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill dwar l-effiċjenza enerġetika (riformulazzjoni) (riformulazzjoni tad-Direttiva dwar l-effiċjenza enerġetika (EED, Energy Efficiency Directive))¹ u l-Artikolu 18(1) tad-Direttiva (UE) 2024/1275 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill dwar ir-rendiment tal-bini fl-użu tal-enerġija (riformulazzjoni) (riformulazzjoni tad-Direttiva dwar ir-Rendiment tal-Bini fl-Użu tal-Enerġija (EPBD, Energy Performance of Buildings Directive))² jirrikjedu li l-Kummissjoni ttipprovi linji gwida biex tistabbilixxi OSS għall-effiċjenza enerġetika u r-rendiment tal-bini fl-użu tal-enerġija. Dawn il-linji gwida jwieġbu għal dan ir-rekwiżit.

Minhabba l-importanza tal-istokk tal-akkomodazzjoni privat biex jintlaħqu l-miri tal-Unjoni dwar il-klima u l-enerġija għall-2030 u l-2050, dawn il-linji gwida jiffokaw prinċipalment fuq dan is-segment. Madankollu, jista' jiġi applikat approċċ simili għall-htigijiet tal-entitajiet pubbliċi jew tal-SMEs u tal-mikrointrapriżi.

¹ Id-Direttiva (UE) 2023/1791 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tat-13 ta' Settembru 2023 dwar l-effiċjenza enerġetika u li temenda r-Regolament (UE) 2023/955 (ĠU L 231, 20.9.2023, p. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2023/1791/oj>).

² Id-Direttiva (UE) 2024/1275 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal-24 ta' April 2024 dwar ir-rendiment tal-bini fl-użu tal-enerġija (ĠU L, 2024/1275, 8.5.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1275/oj>).

Dawn il-linji gwida jikkomplementaw ir-Rakkomandazzjoni tal-Kummissjoni ³ (UE) 2024/2481 u b'mod partikolari, it-Taqsima 5.3. tal-Anness ta' dik ir-Rakkomandazzjoni intitolata "OSS għall-ġħoti ta' pariri tekniċi, amministrattivi u finanzjarji għall-effiċjenza enerġetika — l-Artikolu 22(4), (5) u (6)". B'mod aktar speċifiku, filwaqt li l-linji gwida f'dik ir-Rakkomandazzjoni jikkonċernaw it-traspożizzjoni tal-Artikolu 22 tar-riformulazzjoni tal-EED, il-linji gwida preżenti għandhom l-għan li jipprovdu suggerimenti biex jindirizzaw kwistjonijiet ewlenin li l-awtoritajiet ta' implimentazzjoni jista' jkollhom meta jistabbilixxu u joperaw l-OSS.

Il-linji gwida preżenti jikkomplementaw ukoll it-Taqsima 5 tal-Anness II ⁴ tal-Avviż tal-Kummissjoni li jipprovdi gwida dwar ir-riformulazzjoni tal-EPBD ("Incentivi finanzjarji, hiliet u ostakli għas-suq" (l-Artikolu 17) u "Punti uniċi ta' servizz għar-rendiment tal-bini fl-użu tal-enerġija" (l-Artikolu 18)), li tiffoka fuq il-kriterji u r-rekwiżiti biex tiġi żgurata implimentazzjoni effettiva tal-assistenza teknika u l-OSS fit-territorji nazzjonali kollha.

Il-linji gwida preżenti ġew żviluppatti abbażi tal-esperjenza u l-kompetenza fit-tul tal-Kummissjoni Ewropea fl-implimentazzjoni tal-appoġġ tal-programmi tal-UE għal punti uniċi ta' servizz u attivitajiet oħra għar-rinnovazzjonijiet enerġetiċi u fl-aggregazzjoni tar-riżultati tagħhom – b'mod partikolari permezz tal-azzjonijiet tal-effiċjenza enerġetika tal-Orizzont 2020 u s-subprogramm LIFE għal Tranzizzjoni lejn Enerġija Nadifa. Il-linji gwida preżenti huma maqsuma fil-kapitoli li ġejjin:

- It-Taqsima 2 li tispeċifika d-definizzjonijiet, il-kunċett u l-oġġettivi rilevanti tal-OSS;
- It-Taqsima 3 li tiddekrivi fid-dettall il-"vjaġġ tal-klijent", is-servizzi differenti u l-mudelli tal-OSS eżistenti;
- It-Taqsima 4 li tkopri elementi ewlenin li għandhom jiġu kkunsidrati meta jiġu stabbiliti OSS bħala parti mill-qafas nazzjonali ta' appoġġ għall-effiċjenza enerġetika;
- It-Taqsima 5 li tindirizza l-appoġġ finanzjarju tal-Unjoni biex jiġu stabbiliti OSS għar-rinnovazzjonijiet tad-djar.

Matul id-dokument, eżempji ta' Prattiki eżistenti huma pprovduti f'kaxxi apposta. Fl-aħħar tad-dokument, Anness "Riżorsi addizzjonali" jipprovdi aktar referenzi.

2. DEFINIZZJONIJIET U KUNĊETTI RILEVANTI

Il-kunċett ta' "punt uniku ta' servizz" ma huwiex definit fir-riformulazzjoni tal-EED (UE/2023/1791) jew fir-riformulazzjoni tal-EPBD (UE/2024/1275), ir-Rakkomandazzjoni (UE) 2024/2481 (it-Taqsima 3.2.2.) tindika li tirreferi "għal post virtwali jew fiżiku fejn il-partijiet ikkonċernati jiġu appoġġati fil-mistoqsijiet kollha kif ukoll fl-istadji ta'

³ Ir-Rakkomandazzjoni tal-Kummissjoni (UE) 2024/2481 tat-13 ta' Settembru 2024 li tistabbilixxi linji gwida għall-interpretazzjoni tal-Artikoli 21, 22 u 24 tad-Direttiva (UE) 2023/1791 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill fir-rigward tad-dispożizzjonijiet marbuta mal-konsumatur. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/MT/TXT/?uri=OJ%3AL_202402481

⁴ L-Avviż tal-Kummissjoni li jipprovdi gwida dwar dispożizzjonijiet godda jew sostanzjalment modifikati tad-Direttiva dwar ir-Rendiment tal-Bini fl-Użu tal-Enerġija (UE) 2024/1275, C(2025) 6438 final, 18.12.2025, l-Anness II "Incentivi finanzjarji, hiliet u ostakli għas-suq (l-Artikolu 17) u punti uniċi ta' servizz (l-Artikolu 18)", it-taqsima 5 ("Punti uniċi ta' servizz (l-Artikolu 18 u l-Artikolu 19(3)), disponibbli fuq: <https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2025/6438/oj>.

implimentazzjoni tal-proġett ta' rinnovazzjoni relatat mal-effiċjenza enerġetika, li jvarjaw minn pariri dwar is-sugġett għall-informazzjoni u s-servizzi kollha li jeħtieġu biex jimplementaw proġett globali ambizzjuż ta' effiċjenza enerġetika/rinnovazzjoni." L-OSS tipikament jipprovdi pariri u assistenza teknika, amministrattiva, legali u finanzjarja dwar l-effiċjenza enerġetika, b'mod partikolari għar-rinnovazzjonijiet enerġetiċi tal-bini.

Il-kunċett tal-OSS jinkorpora l-prinċipju tas-simplifikazzjoni, partikolarment f'termini tat-tnaqqis tan-numru ta' kuntatti u passi proċedurali neċessarji. Dan jgħin ukoll biex tiġi żgurata l-fiduċja tas-sidien tad-djar fl-eżitu tar-rinnovazzjonijiet u fl-interventi tad-diversi snajja' (kuntratturi, fornituri, eċċ.)

L-OSS jista' jiffaċilita wkoll l-aċċess tal-unitajiet domestiċi għal professjonisti kwalifikati u fl-istess hin inaqqas l-isforzi kummerċjali meħtieġa mill-professjonisti biex jiksbu kuntratti godda.

L-objettivi segwiti meta jiġi stabbilit l-OSS ivarjaw u jistgħu jinkludu dawn li ġejjin kollha jew parti minnhom:

- **It-tixrid ta' informazzjoni**, b'enfasi fuq l-iżgurar tal-konsistenza tal-messaġġi u l-kredibbiltà tal-entità (jew entitajiet) li jxerrduhom;
- **Ir-razzjonalizzazzjoni tal-aċċess għall-appoġġ finanzjarju** (pereżempju, portal uniku ta' finanzjament), is-simplifikazzjoni tal-objettivi u l-kundizzjonijiet ta' eliġibbiltà, u l-ottimizzazzjoni tal-kostijiet tal-ġestjoni;
- **Kjarifika tar-responsabbiltajiet u l-iżgurar tal-fiduċja**, kundizzjoni meħtieġa għal rinnovazzjonijiet aktar ambizzjużi;
- **Il-ġbir tal-hiliet**, billi jingabru flimkien hiliet speċjalizzati u jiġi appoġġat l-iżvilupp ta' hiliet godda;
- **L-inkoraġġiment u l-aggregazzjoni ta' investiment fuq skala żgħira** u l-ilħuq ta' massa kritika, li mbagħad tista' tiġġustifika l-iżvilupp ta' soluzzjonijiet finanzjarji ddedikati, inklużi strumenti finanzjarji u sħubijiet iddedikati ma' istituzzjonijiet finanzjarji⁵.

3. FIRXA TA' SERVIZZI DIVERSI U KOMPLEMENTARI

3.1. L-ebda soluzzjoni *wahda li tghodd għal kulhadd*

Minhabba l-varjetà wiesgħa ta' nies u sitwazzjonijiet fil-mira, u n-natura frammentata tas-settur tal-kostruzzjoni, li jikkonsisti f'hafna negozji żgħar u mikro, ir-rinnovazzjoni tal-akkomodazzjoni hija proċess kumpless.

1. Għalhekk, għan primarju tal-OSS għandu jkun li jindirizza l-kumplessità inerenti fir-rinnovazzjoni tal-akkomodazzjoni u jtaffi kemm jista' jkun il-piż fuq l-unitajiet domestiċi u atturi oħra tas-suq. Biex il-proċess ta' rinnovazzjoni jkun aktar faċli, ir-riformulazzjoni

---

⁵ Ir-Rakkomandazzjoni tal-Kummissjoni dwar l-isfruttar tal-investiment privat fl-effiċjenza enerġetika C(2026)1526.

tal-EED (UE/2023/1791) jew ir-riformulazzjoni tal-EPBD (UE/2024/1275) ma jehtiegu struttura waħda li tipprovdi s-servizzi kollha lill-individwi kollha. **Minflok struttura waħda, l-ghan ghandu jkun li tiġi stabbilita ekosistema ta' strutturi koerenti u komplementari.**

Hemm hafna modi differenti kif jinghaqdu flimkien is-servizzi li jehtiegu s-sidien tad-djar, li wħud minnhom jaqgħu b'mod ċar fi hdan il-kompetenza tal-azzjoni pubblika, filwaqt li oħrajn għandhom għerquq ferm aktar sodi fis-suq privat. Ta' min jinnota wkoll li **d-Direttivi ma jispeċifikawx min għandu jipprovdi s-servizzi**, u b'mod partikolari jekk l-operaturi għandhomx ikunu pubbliċi jew privati. **Dawn id-Direttivi lanqas ma jehtiegu li s-servizzi jkunu mingħajr hlas**, jiġifieri li l-fornitur tas-servizz jista' jitleb hlas. Madankollu, dawn id-Direttivi jirrikjedju li l-Istati Membri jipprovdu miżuri finanzjarji u assistenza teknika xierqa, b'enfasi partikolari fuq unitajiet domestiċi vulnerabbli. Għalhekk, l-awtoritajiet pubbliċi għandhom jiżguraw li s-servizzi tal-OSS ikunu jistgħu jiġu aċċessati minn kulhadd, inklużi dawk l-aktar fil-bżonn.

Kif imsemmi hawn fuq, **fokus ewlieni tal-OSS għandu jkun li jibni l-fiduċja matul il-proċess ta' rinnovazzjoni**. Il-vjaġġi ta' rinnovazzjoni tad-djar jistgħu jkunu mimlija sfidi u inċertezzi, u jhallu lil hafna sidien tad-djar joqogħdu lura milli jimpenjaw ruħhom għal rinnovazzjonijiet komprensivi minkejja l-informazzjoni u l-inċentivi disponibbli. Biex tikber id-domanda għal modifiki retroattivi ambizzjużi, is-sidien tad-djar jehtieġ li jhossu hom kunfidenti mhux biss li l-pariri li jirċievu jkunu affidabbli, iżda wkoll li l-organizzazzjonijiet li jaħdmu magħhom jistgħu jinżammu responsabbli, u li jeżisti rimedju jekk l-affarijiet imorru hażin. Huwa importanti li wieħed jirrikonoxxi li l-modi kif tista' tinbena l-fiduċja huma determinati kulturalment, u l-approċċi jistgħu jvarjaw hafna minn kulturest għal ieħor. Pereżempju, f'xi reġjuni, il-fiduċja tista' tkun marbuta mill-qrib mal-approvazzjoni u l-involvement tal-gvern, filwaqt li f'oħrajn, l-organizzazzjonijiet ibbażati fil-komunità jew tas-suq privat jistgħu jkollhom rwol aktar sinifikanti. Għalhekk, sabiex jinkiseb suċċess huwa essenzjali li jiġu involuti l-partijiet ikkonċernati lokali, li jinftehem l-isfidi reġjonali u li l-istrategiji jiġu adattati għall-preferenzi lokali. Billi jinftehem l-isfumaturi u l-inkorporazzjoni tagħhom fid-disinn tal-mudelli OSS li se jiġu implimentati, dan jiżgura li s-servizzi pprovduti jkunu effettivi u milqugħa tajjeb mis-sidien tad-djar.

Għalhekk huwa essenzjali li l-OSS jiġi ankrat fi hdan il-kulturest lokali tiegħu, hafna drabi fil-livell tal-belt jew reġjonali, u li tiġi stabbilita relazzjoni ċara u strutturata sew mal-awtoritajiet pubbliċi lokali biex jiġi żgurat is-suċċess tal-OSS⁶.

3.2. “Vjaġġ tal-klijent”

Din it-taqsimha tipprovdi l-perspettiva tas-sidien tad-djar u tiddettalja d-diversi tipi ta' appoġġ disponibbli għalihom meta jwettqu proġett ta' rinnovazzjoni enerġetika, kif ukoll il-kwistjonijiet komuni li x'aktarx jiltaqgħu magħhom. Il-“vjaġġ tal-klijent” jista' jiġi definit bħala l-istadji li s-sidien tad-djar iridu jgħaddu minnhom biex itemmu l-proġett tagħhom. Fil-punti li ġejjin, il-passi huma pprezentati hawn taħt b'mod sekwenzjali hafna, iżda jista' jkun hemm diversi iterazzjonijiet f'ċerti stadji, kif ukoll ċikli ta' feedback.

- 0. Event skattatur:** In-nies mhux dejjem ikunu lesti li jieħdu azzjoni, u meta wieħed jikkunsidra l-proċess spiss kumpless u tqil tar-rinnovazzjoni ta' dar, it-twieqi ta'

⁶ [Repożitorju tal-Pubblikazzjonijiet taċ-Ċentru Kongunt tar-Riċerka \(JRC, Joint Research Centre\) - The role of one-stop shops in energy renovation - a comparative analysis of OSSs cases in Europe](#)

opportunità xi kultant ikunu rari u żgħar. Filwaqt li l-informazzjoni u l-kummerċjalizzazzjoni jistgħu jkunu biżżejjed biex iqanqlu azzjonijiet aktar sempliċi, generalment ma humiex biżżejjed biex iqanqlu rinnovazzjonijiet enerġetiċi profondi, li għalihom elementi kumentwali u fatturi motivazzjonali oħra wkoll għandhom rwol ewlieni. Pereżempju, huwa importanti b'mod partikolari li l-unitajiet domestiċi jiġu indirizzati meta jkunu fil-proċess tax-xiri tad-dar tagħhom, peress li jistgħu jkunu inklinati li jwettqu xogħlijiet sinifikanti ta' rinnovazzjoni qabel ma jidhlu jgħixu fiha. L-unitajiet domestiċi jistgħu jiġu mhegga wkoll iwettqu xogħol meta l-familja tagħhom tespandi, jew għall-kuntrarju, meta t-tfal jitolqu mid-dar. L-enerġija ma hijiex skattatur ċentrali fi kwalunkwe wieħed minn dawn l-eżempji; hija aktar hsieb sekondarju fi proċess mibdi minn tħassib ieħor. Ċertifikat tar-rendiment fl-użu tal-enerġija ("EPC, energy performance certificate") jew għodda relatata, bħal passaport ta' rinnovazzjoni tal-bini jew ir-riżultat ta' awditu tal-enerġija li juri li l-bini għandu rendiment fqir tal-enerġija, jista' wkoll iqanqal riflessjoni dwar il-htieġa ta' rinnovazzjoni. Skont l-Artikolu 19 tar-riformulazzjoni tal-EPBD (UE/2024/1275), l-awtoritajiet pubbliċi huma meħtieġa jistiednu lis-sidien tad-djar affettwati (dawk li jippossjedu bini jew unità ta' bini b'rendiment baxx fl-użu tal-enerġija) lil OSS għal pariri dwar ir-rinnovazzjoni⁷.

- 1. Inkorporazzjoni:** f'dan il-kuntest, biex jiġi minimizzat il-kost biex jinstabu prospetti godda, l-ewwel approċċ jista' sempliċement ikun li wieħed jagħmel lilu nnifsu vizibbli u disponibbli biex jappoġġa biss lil dawk l-unitajiet domestiċi li diġà bdew il-proċess ta' rinnovazzjoni tagħhom u ħadu passi attivi biex ifittxu l-għajnuna. Madankollu, dan l-approċċ passiv iġorr miegħu r-riskju li jaħdem l-aktar ma' unitajiet domestiċi li diġà huma konvinti, u li setgħu wettqu r-rinovazzjoni tagħhom anke mingħajr għajnuna esterna. Jista' jittiehed approċċ aktar proattiv, biex jiġu identifikati malajr unitajiet domestiċi li jinsabu f'punt f'ħajjithom li jwassal għal xogħol ta' rinnovazzjoni. Pereżempju, jistgħu jiġu żviluppati sħubijiet ma' banek għall-konsumaturi biex jipprovdu appoġġ speċifiku għal xerrejja godda. Jekk immorru pass ieħor 'il quddiem, u minkejja l-kostijiet ferm oġhla tagħhom, strateġiji ta' involviment proattiv – bħall-preżenza pop-up fil-viċinat u l-kampanji minn bieb għal bieb – urew li huma effettivi u jibqgħu essenzjali.
- 2. Dijanjozi u rakkomandazzjonijiet simplifikati:** il-maġġoranza tal-OSS pubbliċi li attwalment joperaw fl-Unjoni jipprovdu servizz ta' informazzjoni (iċċentrat fuq il-messaġġ) u ta' pariri (iċċentrat fuq ir-riċevitur) biex jiggwidaw lis-sidien tad-djar fl-għażliet tagħhom. Għalkemm huma ġeneriċi, dawn il-pariri jagħtu lis-sidien tad-djar l-informazzjoni ewlenija meħtieġa biex jieħdu l-ewwel deċiżjoni (go/no-go) u jinvolvu ruħhom aktar fil-vjaġġ tal-klijent. Madankollu, filwaqt li dan il-pożizzjonament għandu l-għan li jipprevjeni lill-OSS milli jgarrbu responsabbiltà professjonali għal kwalunkwe problema li tista' tinqala' waqt l-eżekuzzjoni tax-xogħol, iħalli d-deċiżjonijiet kollha u l-konsegwenzi tagħhom f'idejn is-sid tad-dar.

---

⁷ L-Artikolu 19(13) jirrikjedi li s-sidien ta' bini b'EPC taħt il-livell C jiġu mistiedna f'punt uniku ta' servizz għal pariri dwar ir-rinnovazzjoni jew mal-iskadenza tal-EPC tagħhom jew 5 snin wara l-hruġ tiegħu, skont liema jiġi l-ewwel.

- 3. Disinn tal-proġett:** ladarba tittiehed deċizjoni inizjali biex jitwettaq ix-xogħol, għandha titwettaq analizi dettaljata (inkluż, pereżempju, awditu tal-enerġija fuq il-post), segwita minn definizzjoni dettaljata tax-xogħol li għandu jitwettaq, inklużi rekwiżiti speċifiċi (pereżempju, dwar it-tekniki u l-materjali li għandhom jintużaw). Disinn dettaljat huwa ta' valur kbir u meħtieġ għar-rinnovazzjonijiet enerġetiċi profondi. Madankollu, il-kost tiegħu jibqa' ostaklu għal ħafna sidien ta' djar sakemm ma jkunx issussidjat. Il-maġġoranza l-kbira tas-sidien tad-djar ma għandhomx il-hiliet speċjalizzati meħtieġa biex iwettqu dan l-istadju partikolarment kruċjali u stressanti tal-proġett waħedhom. Minħabba l-livell ta' dettall meħtieġ, is-servizzi pprovduti f'dan l-istadju neċessarjament jinvolvu r-responsabbiltà professjonali tal-entità li tipprovdihom. Jistgħu wkoll jaqgħu kompletament fi hdan l-ambitu tal-kompetizzjoni tas-suq, billi tipikament jistgħu jiġu pprovduti minn arkitetti jew professjonisti tal-kostruzzjoni.
- 4. Għażla tal-kumpaniji:** fil-maġġoranza l-kbira tal-każijiet, il-persuni tas-snaġġa' u l-installaturi jkunu, fil-fatt, l-ewwel punt tad-dhul tas-sidien tad-djar fi vjaġġ ta' rinnovazzjoni enerġetika. Il-motivazzjoni primarja biex wiehed jikkuntattjahom tvarja ħafna u mhux neċessarjament hija l-iffrankar tal-enerġija. Jekk jiġu kkuntattjati direttament, il-persuni tas-snaġġa' ġeneralment joffru mhux biss li jwettqu x-xogħol ta' rinnovazzjoni, iżda wkoll li jiddefinixxu d-disinn tiegħu, għal kost totali. Dan l-approċċ għandu l-vantaġġ li jnaqqas l-kostijiet tad-dhul u possibbilment iħaffef il-proċessi. Diffikultà addizzjonali f'dan l-istadju hija li s-settur tal-kostruzzjoni huwa frammentat ħafna u l-persuni tas-snaġġa', anke daww b'hiliet għoljin fis-sengħa tagħhom, mhux neċessarjament ikunu jistgħu joffru rinnovazzjonijiet kumplessi u komprensivi. Filwaqt li l-għażla tal-kuntratturi hija kruċjali, in-natura teknika tal-offerti u l-fatt li l-kostijiet reali tal-investiment iridu jiġu deċiżi jagħmlu dan l-istadju partikolarment stressanti għas-sidien tad-djar. Dan huwa saħansitra aktar minnu jekk ix-xogħol ma kienx speċifikat biżżejjed jew jekk is-sidien tad-djar ma jkollhomx assistenza professjonali, u dan aktar tard jista' jwassal għal kostijiet, dewmien jew litigazzjoni mhux previsti.
- 5. Pjan ta' finanzjament:** filwaqt li ġie ppreżentat hawnhekk pjuttost tard fil-proċess, il-pjan ta' finanzjament normalment jinbeda ħafna qabel, u jiġi raffinat gradwalment hekk kif id-deċiżjonijiet tekniċi u l-kostijiet isiru aktar ċari. Il-kapaċità tal-unità domestika li tħallas ovvjament għandha impatt fuq id-deċiżjonijiet tekniċi, u d-disinn tal-proġett jiġi rieżaminat ripetutament billi jiġu kkunsidrati l-għażliet ta' finanzjament. Huwa wkoll f'dan l-istadju li jiġu identifikati s-sussidji pubbliċi disponibbli/possibbli, u tiġi stmata l-htieġa għal dejn biex jiġi ffinanzjat il-proġett.
- 6. Soluzzjonijiet ta' finanzjament:** marbuta mal-pjan ta' finanzjament, stadju kritiku fil-biċċa l-kbira tal-proġetti ta' rinnovazzjoni enerġetika profonda huwa li jiġu żgurati sorsi esterni ta' finanzjament, peress li l-kostijiet sostanzjali inizjali tipikament jaqbzbu bil-bosta l-iffrankar disponibbli tal-unitajiet domestiċi. Dawn is-sorsi tipikament jinkludu self għall-konsumatur (li jista' jkun sussidjat), self garantit għall-akkomodazzjoni jew self ipotekarju (partikolarment meta r-rinnovazzjoni tkun parti minn proġett ta' xiri ta' dar), u miżuri ta' finanzjament pubbliku, bħal għotjiet, inċentivi fiskali, strumenti finanzjarji u self sussidjat.

7. **Xogħol ta' rinnovazzjoni:** ix-xogħlijiet ta' rinnovazzjoni ġeneralment jitwettqu minn kumpanija tal-kostruzzjoni waħda jew, aktar b'mod aktar komuni, minn diversi kumpaniji tal-kostruzzjoni. Dawn il-kumpaniji spiss joperaw b'ħala snajja' distinti u mhux koordinati, u jeħtieġu ppjanar minn qabel u razzjonalizzazzjoni tal-interventi tagħhom, li jistgħu jkunu kkumplikati.
8. **Supervizjoni/akkoljenza tax-xogħol fuq il-post tax-xogħol:** il-koordinazzjoni u s-supervizjoni effettivi tas-sit tax-xogħol huma kruċjali biex jipprevjenu lill-kuntratturi milli jwettqu xogħol ta' kwalità inferjuri. Għal proġetti komprensivi, is-supervizjoni tax-xogħol ta' diversi kuntratturi toħloq sfida sinifikanti li ħafna nies ma humiex ippreparati għaliha. Għalkemm l-arkitetti ġeneralment jissorveljaw ix-xogħol, ħafna sidien tad-djar jagħzlu li jissorveljaw il-proġetti huma stess. Dan jista' jirriżulta fi problemi serji fil-bini, b'hal umdità minn pontijiet termiċi jew kwalità ħażina tal-arja ġewwa, u jista' jwassal ukoll għal konsegwenzi finanzjarji jekk ir-rekwiżiti tal-għotja ma jintlaħqux.
9. **Assigurazzjoni tal-kwalità, garanziji u segwitu:** meta wiehed iqis l-ostakli u l-inċertezza marbuta ma' rinnovazzjonijiet enerġetiċi ambizzjużi, l-assigurazzjoni tal-kwalità, il-garanziji u s-segwitu għadhom servizzi rari wisq offruti minn punti uniċi ta' servizz. Minħabba l-maturità kurrenti tas-suq fir-rigward tar-rinnovazzjoni enerġetika, huwa essenzjali li l-kwalità tar-rinnovazzjoni tiġi żgurata b'mod konsistenti. Garanzija fuq il-kwalità tax-xogħol imwettaq (jiġifieri, garanzija fuq il-materjali u l-metodi użati, magħrufa wkoll b'ħala garanzija intrinsika tar-rendiment fl-użu tal-enerġija), flimkien ma' impenn ċar biex jiġi kkoreġut kwalunkwe difett li jirriżulta fi prestazzjoni enerġetika inqas milli mistenni, tista' thegġeġ b'mod sinifikanti proġetti ta' rinnovazzjoni aktar ambizzjużi. Fis-settur residenzjali privat, il-kunċett ta' kwalità għandu saħansitra jiġi estiż biex ikopri l-kwalità tas-servizzi pprovduti, mill-kuntatt inizjali sas-servizzi ta' wara l-bejgħ. Dan jista' jinkludi monitoraġġ ta' wara x-xogħol, li joffri lis-sidien tad-djar pariri u rakkomandazzjonijiet dwar l-użu xieraq tat-tagħmir installat, u gwida dwar kif jinkiseb l-iffrankar mistenni fil-kontijiet tal-enerġija.

Meta jiġi żviluppat OSS, ħadd ma jibda minn paġna vojta. Matul il-“vjaġġ tal-klijent” deskritt, ħafna professjonisti – inklużi persuni tas-snajja' u installaturi, awdituri tal-enerġija, arkitetti, sensara, kumpaniji tal-utilitajiet, banek għall-konsumaturi u aġenziji tal-enerġija – diġà joffru servizzi marbuta mar-rinnovazzjoni lis-sidien tal-bini. Ma huwiex in-nuqqas ta' parteċipanti li jispjega l-adozzjoni baxxa ta' rinnovazzjoni profonda, iżda pjuttost in-**nuqqas ta' koordinazzjoni u l-interessi diverġenti tagħhom li jipprevjenu tweġiba olistika għall-htigijiet tas-sidien tal-bini.**

Għalhekk, l-iskop ta' approċċ OSS mhux neċessarjament li jintroduċi atturi ġodda iżda pjuttost li johloq u jsaħħah il-konnessjonijiet neqsin bejn offerti tas-suq frammentati, u b'hekk jaċċelera t-trasformazzjoni tal-prattiki eżistenti lejn rinnovazzjoni profonda.

3.3. Mudell ta' “parir”: enfasi fuq l-għoti ta' informazzjoni

L-ewwel mudell tal-OSS jista' jissejjah mudell ta' “parir”. Iffokat fuq il-parti upstream tal-vjaġġ tal-klijent, dan l-approċċ għandu l-għan li jkun aċċessibbli u johloq konnessjoni ma' udjenza kbira, billi joffri gwida wiesgħa mingħajr allokkazzjoni estensiva ta' riżorsi. Billi

jxerred l-informazzjoni b'mod wiesa', ifittex ukoll li jstabilixxi normi soċjali godda u jinkoraġġixxi bidla kulturali lejn l-effiċjenza enerġetika.

Is-servizzi tipikament jinkludu valutazzjoni inizjali tal-prestazzjoni enerġetika tad-dar u pariri generali dwar titjib possibbli mingħajr ma jidhlu fil-fond fid-dettalji speċifiċi tal-proġett. Għalkemm huma generiċi, ir-rakkomandazzjonijiet mogħtija huma prattiċi u azzjonabbli. Filwaqt li s-sidien tad-djar jibqgħu kompletament responsabbli għad-deċiżjonijiet tal-proġett u l-għażla tal-kuntrattur, tista' tingħata għajjnuna biex wieħed jaċċessa kuntratturi kwalifikati. Is-servizzi spiss jinkludu wkoll pariri dwar il-finanzjament imfassla apposta għall-investment ippjanat, inkluż dwar is-sussidji eżistenti u kif wieħed jista' jaċċessahom.

Madankollu, il-mudell ta' parir għandu xi limitazzjonijiet. Ma huwiex speċifiku, għaliex ma joffrix pjanijiet dettaljati tal-proġett jew koordinazzjoni tal-kuntrattur, li jistgħu jkunu kruċjali għas-sidien tad-djar li jkunu qed iwettqu rinnovazzjonijiet kumplessi. Dan il-mudell generalment ma jassumix responsabbiltà professjonali għar-rizultati tar-rinnovazzjoni, u b'hekk joffri inqas garanziji lis-sidien tad-djar. Jista' jkun li ma jissodisfax il-bżonnijiet kollha tas-sid tad-dar, speċjalment dawk li jeħtieġu ġestjoni komprensiva tal-proġett. Rigward il-finanzjament, l-enfasi hija fuq l-investment innifsu aktar milli fuq il-profil speċifiku tal-investitur, speċjalment minhabba li l-għoti ta' pariri finanzjarji hija professjoni regolata. Dawk il-limitazzjonijiet jagħmlu dawn is-servizzi inqas attraenti għas-sidien tad-djar, li għalihom it-tfassil tal-proġett ta' rinnovazzjoni enerġetika u l-għażla tal-kumpaniji tal-kostruzzjoni generalment huma l-aktar passi diffiċli.

EŻEMPJU TA' HAUSKUNFT (L-AWSTRJA)

Bl-appoġġ tal-programm Orizzont 2020, il-belt ta' Vjenna nediet l-OSS tagħha biex taċċellera r-rinnovazzjoni tal-akkomodazzjoni privata fl-aħħar tal-2020.

Billi topera taħt l-isem HAUSKUNFT, din tirċievi appoġġ operazzjonali u finanzjarju mill-belt. Tipprovdni konsultazzjonijiet bla ħlas lis-sidien tad-djar privati u bini ta' appartamenti permezz ta' telefonati, laqgħat virtwali jew sessjonijiet wiċċ imb'wiċċ, u tghinjom jippjanaw il-proġett ta' rinnovazzjoni tagħhom. Is-servizz jestendi għal arkitetti, pjanifikaturi u manijers tal-proprjetà li qed ifittxu gwida.

Il-HAUSKUNFT tiffoka primarjament fuq l-istadji inizjali tal-proċess ta' rinnovazzjoni, billi tipprovdni gwida fl-iżvilupp ta' kuncetti ta' kwalità għolja. Filwaqt li l-OSS esplora u ttestja servizzi addizzjonali relatati mal-finanzjament u appoġġ imtejjeb għas-sidien tad-djar, dawn għadhom ma sarux parti mill-offerta standard tiegħu.

Biex tikkomplementa dawn is-servizzi, il-pjattaforma tal-kwalità għall-imsieħba fir-rinnovazzjoni (Qualitätsplattform Sanierungspartner) iżzomm direttorju ta' pjanaturi, persuni tas-snaġġa' u kumpaniji tal-kostruzzjoni vverifikati impenjati għal rinnovazzjoni ta' bini ta' kwalità għolja. Filwaqt li taħdem flimkien ma' HAUSKUNFT, il-pjattaforma tgħaqqad lis-sidien tal-proprjetà u lill-ispeċjalisti tar-rinnovazzjoni kkwalifikati.

Ara: <https://www.hauskunft-wien.at/>

Hafna OSS li attwalment joperaw fl-Unjoni jidhru li jillimitaw ruħhom għal dan il-mudell ta' parir, li jista' jirriżulta minn interpretazzjoni ħażina possibbli tar-regolamenti dwar il-kompetizzjoni u l-għajjnuna mill-Istat. Hafna drabi, dan l-approċċ restrittiv iwassal biex l-OSS

iffinanzjati pubblikament jevitaw dak li jipperċepixxu bhala attivitajiet tas-suq – bhall-ispeċifikazzjoni tad-disinn, l-għażla tal-kuntrattur u s-superviżjoni tal-kostruzzjoni – anke jekk ir-regolamenti jippermettu tali involviment fis-suq. L-entitajiet pubbliċi jistgħu jippartecipaw fi swieq ekonomiċi privati, sakemm ma jiksrux ċerti regoli stabbiliti fit-Trattati. Fil-fatt, ir-regoli dwar l-għajnuna mill-Istat ma jiffokawx fuq it-tip ta' operatur iżda pjuttost fuq in-natura tas-servizzi pprovduti u l-kundizzjonijiet speċifiċi li taħthom jingħataw dawk is-servizzi. Barra minn hekk, la r-riformulazzjoni tal-EED (UE/2023/1791) u lanqas ir-riformulazzjoni tal-EPBD (UE/2024/1275) ma jimponu restrizzjonijiet fuq kif is-servizzi tal-OSS għandhom ikunu strutturati jew liema tipi ta' organizzazzjonijiet għandhom iwassluhom, sakemm jipprovdu “pariri indipendenti” (l-Artikolu 18(3) tar-riformulazzjoni tal-EPBD (UE/2024/1275)). Dan il-qafas regolatorju jippermetti lill-entitajiet pubbliċi u ffinanzjati pubblikament biex jipprovdu appoġġ attiv kemm fil-fażijiet tad-disinn kif ukoll f'dawk tal-implimentazzjoni, kif se jiġi deskritt fit-taqsimiet 3.4 u 3.5.

3.4. Mudell ta' “appoġġ”: enfasi fuq l-għajnuna lill-unitajiet domestiċi

Biex jindirizza l-limitazzjonijiet tal-mudell preċedenti, OSS jista' jiehu rwol aktar proattiv billi **jappoġġa lis-sidien tad-djar b'mod operazzjonali fil-proġetti ta' rinnovazzjoni enerġetiċi tagħhom**. Is-servizzi f'dan l-approċċ tipikament jinkludu:

- it-twettiq ta' verifiki dettaljati tal-enerġija fuq il-post biex tiġi analizzata s-sitwazzjoni speċifika u jiġi ddeterminat l-iffrankar potenzjali;
- id-definizzjoni fid-dettall tax-xogħlijiet li għandhom jitwettqu, inklużi rekwiżiti speċifiċi (pereżempju, fuq pontijiet termiċi) u l-iżgurar li dawn l-ispeċifikazzjonijiet jikkonformaw mar-rekwiżiti tal-għotja (pereżempju, livelli ta' rezistenza termali, kwalifika tal-bennejja, eċċ.);
- l-appoġġ lis-sidien tad-djar fl-għażla tal-kuntratturi, u eventwalment fin-negozjar tal-prezzijiet;
- is-sorveljanza tas-sit tax-xogħol u l-infurzar tal-proċessi ta' assigurazzjoni tal-kwalità.

Dan il-mudell jista' jitqies bhala mandat estiż ta' arkitett, li jkopri kważi l-vjaġġ kollu tal-klijent. Dan ifisser b'mod ċar li jitwettqu attivitajiet tas-suq u li wiehed ikollu responsabbiltà professjonali għall-appoġġ ipprovdut, li jikkostitwixxi qabza u **punt ta' bidla bejn mudell ta' konsulenza u mudell ta' appoġġ**. Il-bidla minn mudell għall-iehor tista' tiġi fformalizzata, fost affarijiet ohra, permezz ta' hlas għas-servizzi pprovduti, kuntratt ta' servizz bejn l-OSS u s-sid tad-dar, jew żjara fiżika biex jitwettaq l-awditu.

Eżempju ta' OpenGela (Spanja)

OpenGela huwa servizz OSS fil-Pajjiż Bask (Spanja) promoss mill-gvern Bask biex irawwem ir-riġenerazzjoni urbana. Fil-qalba tas-servizz hemm l-uffiċċji tal-viċinat li jiċċentralizzaw il-proċeduri u l-kompiti amministrattivi kollha relatati mar-rinnovazzjoni integrata tal-bini ta' appartamenti: minn burokrazija amministrattiva sat-trattament mal-kuntratturi tas-servizzi tal-enerġija u l-għoti ta' appoġġ finanzjarju. L-iffukar fuq ir-rinnovazzjoni tal-viċinat jippermetti livell għoli ta' involviment tal-komunità lokali u jgħin biex tinbena l-fiduċja u tingħata s-setgħa lir-residenti lokali mhux biss billi jiffaċilita r-rinnovazzjoni enerġetika iżda wkoll billi jtejjeb il-kwalità tal-ħajja (aċċessibbiltà, sikurezza

kontra n-nirien, sostenibbiltà).

Iffinanzjat mill-programm Orizzont 2020 tal-UE (HIROS4All), l-OSS inbeda fuq bażi pilota f'żewġ vicinanzi vulnerabbli: Otxarkoaga (Bilbao) u Txonta (Eibar) u rrinova b'suċċess 460 abitazzjoni. L-approċċ issa ġie implimentat f'disa' uffiċċji oħra tal-vicinat madwar il-Pajjiż Bask, biex joffri servizzi ta' rinnovazzjoni lil 4 800 abitant bi proġett ewlieni ġdid stabbilit f'Torre Urizar. Mudell OSS aġġornat, li jirfina l-ippjanar tar-rinnovazzjoni permezz ta' passaporti ta' rinnovazzjoni tal-bini, qed jiġi ttestjat bis-saħħa tal-programm EU LIFE għal tranżizzjoni lejn enerġija nadifa (BIRTUOSS). Il-proġett huwa mistenni li jqanqal investiment li jiswa EUR 120 miljun, inklużi EUR 40 miljun għar-rinnovazzjoni tal-prestazzjoni enerġetika.

Ara: <https://opengela.eus/en>

F'dan il-mudell, **ma hijiex in-newtralità li qed tiġi pprezentata iżda l-indipendenza**: għandu jkun ċar għas-sidien tad-djar li l-OSS jaħdem fl-aħjar interess tagħhom u mhux fl-interess ta' parti terza. Din l-indipendenza se tkun relatata mill-qrib mar-relazzjonijiet kuntrattwali u s-sorsi ta' remunerazzjoni għall-OSS, li huma spjegati fit-taqsimu 3.5 hawn taħt. Huwa importanti li wieħed jinnota li l-mudell ta' appoġġ jinkludi biss is-superviżjoni tax-xogħol u mhux il-provvista tax-xogħol innifsu, li xorta jrid jiġi kkuntrattat lil professjonisti tal-bini. Barra minn hekk, dan l-approċċ jinvolvi haqna aktar xogħol minn mudell ta' konsulenza u ġeneralment jirrikjedi sussidju pubbliku biex ikun sostenibbli.

3.5. Mudell ta' "implimentazzjoni": it-twassil ta' servizzi u xogħol ta' kostruzzjoni

Fit-tielet mudell tal-OSS, li jista' jissejjaħ il-mudell tal-"implimentazzjoni", l-OSS mhux biss jiddisinja iżda jeżegwixxi wkoll ix-xogħol ta' rinnovazzjoni. F'dan il-każ, l-OSS jista' jwettaq parti mix-xogħol hu stess u/jew iqabba kumpaniji tal-kostruzzjoni u jimponi l-għażla tiegħu fuq is-sid tad-dar. Ir-relazzjoni tal-OSS mal-kumpaniji tal-kostruzzjoni tista' tiegħu diversi forom (subkuntrattur jew kokuntrattur, b'responsabbiltà kongunta jew separata), potenzjalment permezz ta' kuntratti qafas.

L-integrazzjoni tax-xogħol ta' kostruzzjoni fi hdan is-servizzi offruti mill-OSS tikkostitwixxi t-tieni qabża u timmarka l-punt ta' bidla bejn mudell ta' "appoġġ" u mudell ta' "implimentazzjoni". F'dan ix-xenarju, l-OSS ma jibqax jopera biss fl-interess tas-sid tad-dar iżda jsegwi wkoll l-interessi ekonomiċi jew organizzattivi tiegħu stess fit-twertiq tax-xogħol. Dan ma jfissirx intrinsikament li l-pariri pprovduti upstream huma inqas siewja, iżda jista' jqajjem tħassib dwar l-imparzjalità ta' dawk il-pariri. Aspett pożittiv huwa li, peress li l-OSS jista' jibbenefika mix-xogħol ta' kostruzzjoni, jista' joffri konsultazzjonijiet inizjali aktar affordabbli. F'dawk il-każijiet fejn dan it-tip ta' mudell OSS huwa appoġġat minn inċentivi pubbliċi, l-awtoritajiet pubbliċi se jkollhom jistabbilixxu r-regoli meħtieġa biex jiżguraw li l-OSS appoġġat iqis l-aħjar interessi tas-sidien tad-djar, filwaqt li jippromwovi l-adozzjoni ta' rinnovazzjonijiet enerġetiċi u l-interessi ekonomiċi tagħhom stess.

3.6. Kombinament ta' "soluzzjonijiet ta' finanzjament" mal-mudelli preċedenti

Fit-tipoloġija pprezentata hawn fuq, il-finanzi ma għandhomx jitqiesu bħala element waħdieni, iżda pjuttost bħala servizz addizzjonali apparti minn wieħed mit-tliet mudelli pprezentati fit-taqsimiet ta' qabel. OSS jista' jipprovdi diversi servizzi biex jappoġġa lis-

sidien tad-djar fil-finanzjament ta' rinnovazzjonijiet effiċjenti fl-użu tal-enerġija, potenzjalment flimkien.

Appoġġ fl-aċċess għal għotjiet pubbliċi: l-OSS jista' jissimplifika l-proċess tal-kombinament ta' għotjiet differenti u jiżgura l-konformità tal-proġett mar-rekwiżiti tal-għotja. Dan jista' jgħin ukoll lis-sidien tad-djar ihejju l-applikazzjonijiet għall-għotjiet tagħhom.

Prefinanzjament tal-għotjiet pubbliċi: filwaqt li l-għotjiet pubbliċi jtejbju l-profittabbiltà tal-investment, dawn ġeneralment jiġu riċevuti wara li jkun tlesta x-xogħol, u dan jirrikjedi li s-sidien tad-djar jiffinanzjaw il-proġett kollu minn qabel. L-OSS jista' joffri self b'terminu qasir biex inaqqas dan id-distakk, u b'hekk jimmitiga r-riskji billi jiżgura konformità mar-rekwiżiti tal-għotja matul il-fażi tad-disinn. Mandati ta' surrogazzjoni dedikati jistgħu jintużaw ukoll biex jippermettu lill-OSS jirkupra parti mill-għotjiet f'isem is-sid tad-dar bhala ripagamenti għas-self ta' prefinanzjament għal terminu qasir li rċieva l-OSS.

Eżempju ta' C-REAL (il-Belġju):

Il-proġett C-REAL, iffinanzjat minn Orizzont 2020, holoq sħubija dejjiema bejn ONESTO, istituzzjoni ta' self, u DUBOLIMBURG, servizz ta' konsulenza dwar ir-rinnovazzjoni, biex jittejbju r-rata u l-kwalità tar-rinnovazzjonijiet tal-bini fil-provinċja ta' Limburg fil-Belġju. L-inizjattiva giet estiza permezz ta' Energy House Limburg, li ġabret flimkien kuntratturi u arkitetti f'OSS.

Il-proġett żvela diversi għarfien siewi għall-istituzzjonijiet finanzjarji. Għax-xerrejja tal-proprjetà, l-integrazzjoni tal-ippjanar tar-rinnovazzjoni fil-proċess tax-xiri kienet kruċjali. Valutazzjoni bikrija tal-htigijiet ta' rinnovazzjoni, il-kostijiet u ż-żmien ottimali tax-xogħlijiet tippermetti negozjar effettiv tal-prezzijiet u arrangamenti ta' finanzjament, filwaqt li tiżgura li t-titjib fl-enerġija jkun sekwenzat kif suppost ma' xogħlijiet oħra ta' rinnovazzjoni. L-EPCs ukoll irriżultaw strumentali fil-bidu tax-xogħol ta' rinnovazzjoni, b'mod partikolari għas-sidien eżistenti tal-proprjetà.

L-inkorporazzjoni ta' incentivi għar-rinnovazzjoni fi prodotti ta' self issaħħaħ il-kapaċità tal-banek li jsegwu t-titjib fir-rendiment fl-użu tal-enerġija. Flimkien ma' pjanijiet dettaljati ta' rinnovazzjoni u valutazzjonijiet tal-kostijiet, dan l-approċċ jippermetti ġestjoni tar-riskju u deċiżjonijiet ta' self aħjar filwaqt li jnaqqas l-esponiment għal proprjetajiet bi prestazzjoni enerġetika fqira.

Il-proġett wera li ekosistema kollaborattiva li tappoġġa l-kondiviżjoni tad-data u l-assistenza lill-klijenti ttejjeb b'mod sinifikanti r-riżultati tar-rinnovazzjoni. Dan l-approċċ jgħin lill-partijiet ikkonċernati kollha jieħdu deċiżjonijiet aktar infurmati matul il-proċess ta' rinnovazzjoni.

Ara: <https://www.c-real.be>

Prekwalifikazzjoni għal offerta ta' finanzjament minn bank għall-konsumaturi: għalkemm bank ġeneralment jagħmel l-analizi tiegħu stess tas-sitwazzjoni finanzjarja tas-sid tad-dar, l-OSS jista' jiffaċilita d-diligenza dovuta, b'mod partikolari billi jipprovdi l-informazzjoni f'format standardizzat, bi ftehim mal-bank. OSS jista' jiżviluppa sħubijiet ma' bank speċifiku wiehed jew aktar u jargumenta li jista' jġib massa kritika ta' proġetti lill-bank, li jista' jiġġustifika li l-bank jistabbilixxi prodott speċifiku mfassal għar-rinnovazzjoni

enerġetika, iħarreġ lill-persunal tiegħu dwaru, u possibbilment jippermetti lill-OSS jikkummerċjalizzah f'ismu.

Soluzzjonijiet ta' finanzjament awtonomi: l-OSS jista' saħansitra jinkludi offerta finanzjarja waħedha fi hdan il-pakkett ta' servizzi. Dan jikkostitwixxi **t-tielet qabza u "għażla" (sostanzjali) li tista' tiżdied ma' kull wiehed mit-tliet mudelli** (għalkemm giet osservata biss mal-mudelli ta' "appoġġ" u "implimentazzjoni"). L-integrazzjoni tal-finanzi tagħmel l-OSS aktar attraenti għas-sid tad-dar, billi d-deċiżjoni li jitnieda x-xogħol ma tibqax tiddependi fuq l-approvazzjoni ta' parti terza (il-bank). Barra minn hekk, peress li tkun giet antiċipata kmieni fil-proġett, l-applikazzjoni għal self ġeneralment ma tiġix miċhuda. Fl-aħħar nett, fejn jeżistu għotjiet ta' investment, dawn jistgħu jiġu integrati bħala soluzzjonijiet ta' finanzjament imħallta fl-offerta ta' finanzjament fil-forma ta' ribassi kapitali. Biex din is-soluzzjoni tkun attraenti, l-offerta finanzjarja tal-OSS trid tiġi promossa sew biex tohloq livell ta' fiduċja komparabbli ma' dak tal-banek u l-istituzzjonijiet finanzjarji tradizzjonali. Objettiv ewlieni tal-integrazzjoni tal-finanzjament fis-servizzi tal-OSS huwa li l-kostijiet bil-quddiem (pereżempju, awditi, studji) jingħaqdu ma' soluzzjonijiet ta' finanzjament fit-tul, u dawn jinbidlu minn ostakli għal ripagamenti fit-tul maniggabbli. Madankollu, il-proposta ta' offerta finanzjarja waħedha teħtieġ qafas legali xieraq ⁸, peress li l-attivitajiet bankarji huma regolati ħafna.

Eżempju ta' SERAFIN (Franza):

Fi Franza, *tiers-financeur* huwa definit mil-liġi bħala operatur li jikkombina xogħlijiet ta' titjib tal-enerġija ma' servizzi ta' finanzjament parzjali jew totali. Matul l-aħħar deċennju, dan il-mudell gie ttestjat minn diversi awtoritajiet lokali (reġjuni u zoni metropolitani), issa miġbura fi hdan l-assocjazzjoni SERAFIN, li l-holqien tagħha kien appoġġat mill-proġett ORFEE ta' Orizzont 2020.

Il-proġett holoq centru ta' rizorsi għal *tiers-financeurs* biex jiffacilita l-iskambju ta' għarfien, metodi u kompetenza. Huwa appoġġa wkoll l-implimentazzjoni ta' *tiers-financeurs* fi Franza billi kkollabora l-isforzi ta' iżvilupp (studji, proċeduri, għodod tal-IT, eċċ.). Il-proġett introduċa qafas ta' konformità u kontroll tal-kwalità, biex jappoġġa l-implimentazzjoni ta' skema ta' assigurazzjoni li tiggarantixxi xogħol ta' rinnovazzjoni. Il-proġett tejjeb ukoll l-offerti ta' finanzjament tat-*tiers-financeurs*, billi żgura r-rifinanzjament tagħhom, ikkollabora mal-banek għall-konsumaturi u tejjeb l-aċċess għal fondi Ewropej bħall-Fond Ewropew għall-Iżvilupp Reġjonali (FEŻR).

Din l-inizjattiva qed titkompla permezz tal-holqien tal-"Bank għar-Rinnovazzjoni Enerġetika" (proġett FIDEO-BRE, b'appoġġ finanzjarju mill-ADEME, l-aġenzija tal-gvern Franciż għat-tranzizzjoni ekoloġika). Din l-istituzzjoni finanzjarja se tipprovdi self aċċessibbli għall-unitajiet domestiċi kollha, inklużi dawk b'aċċess limitat għall-finanzjament. Is-self se jitqassam permezz ta' banek privati u *tiers-financeurs* biex jappoġġaw rinnovazzjonijiet enerġetiċi ta' kwalità għolja skont l-istandards ta' kwalità tas-SERAFIN.

⁸ Innota li f'xi każijiet, pereżempju biex jiġu ffinanzjati minn qabel l-għotjiet pubbliċi li tipikament jitqassmu *ex post*, self għal terminu qasir jista' jinhareġ mingħajr awtorizzazzjoni bankarja, sakemm jikkonforma ma' linji gwida regulatorji speċifiċi.

Il-banek parteċipanti se jibbenefikaw minn qafas li jikkontrolla l-kwalità, ir-riskju u l-kost. Is-self se jikkonforma mal-kriterji tat-tassonomija ekoloġika sabiex ikun jista' jiġi integrat f'portafolli ta' bonds ekoloġiċi. It-*tiers-financeurs* se jkunu jistgħu jiffokaw fuq l-appoġġ tekniku filwaqt li jkomplu jiddistribwixxu self mingħajr tkabbir eċċessiv tal-karta tal-bilanċ jew kostijiet għoljin tal-ipproċessar. Se jkun possibbli wkoll li jiġu stabbiliti *tiers-financeurs* godda mingħajr il-piż li jkollhom jiġġestixxu s-self direttament.

Immexxija mill-membri tas-SERAFIN, l-inizjattiva kisbet appoġġ minn istituzzjonijiet finanzjarji ewlenin, inklużi Procivis, Société Générale, La NEF, Crédit Mutuel, Crédit Coopératif, Crédit Logement u BNP Paribas.

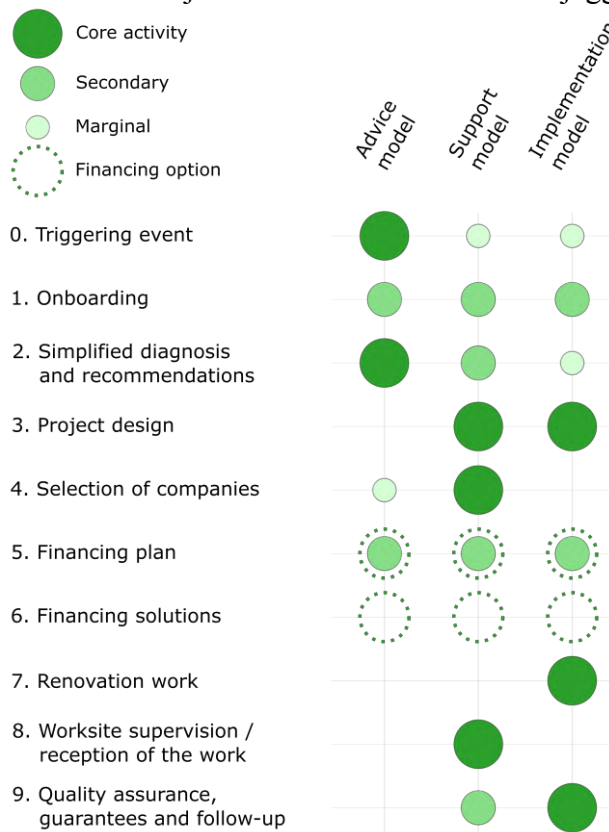
Ara: <https://serafin-renov.fr>

Barra minn hekk, jistgħu jiġu esplorati diversi għażliet u vetturi ta' ripagament. Approċċ ta' **finanzjament ibbażat fuq id-dar**, li jorbot id-dejn mal-proprjetà aktar milli mas-sid tad-dar, jista' jiġi kkunsidrat biex itaffi l-avversjoni tal-unitajiet domestiċi għal impenji finanzjarji li jdumu aktar milli jistennew li jibqgħu fl-abitazzjoni ⁹.

3.7. Sommarju tal-Kapitolu 3 dwar il-vjaġġ tal-klijent u l-mudelli OSS

Bħala konklużjoni, l-Illustrazzjoni 1 hawn taht turi l-vjaġġ tal-klijent u kif il-mudelli differenti tal-OSS iservu kull pass.

Illustrazzjoni 1: Sommarju tal-mudelli deskritti u tal-vjaġġ tal-klijent

⁹ Ir-Rakkomandazzjoni tal-Kummissjoni dwar l-isfruttar tal-investiment privat fl-effiċjenza enerġetika C(2026)1526.

4. KONSIDERAZZJONIJIET EWLENIN GHALL-ISTABBILIMENT TA' SERVIZZI TA' PUNTI UNICI TA' SERVIZZ

Dan il-kapitlu jipprezenta kunsiderazzjonijiet ewlenin u implikazzjonijiet organizzattivi u finanzjarji tal-OSS fis-settur residenzjali privat.

4.1. Kombinament ta' approċċi online u fiżiċi

L-OSS online jista' jkun importanti ħafna biex titqajjem kuxjenza fost is-sidien tal-bini dwar kif jikkunsmaw l-enerġija, l-importanza li jikkontrollaw il-konsum tagħhom u l-mezzi biex jagħmlu dan. L-impatt tal-pariri pprovduti jista' jiżdied jekk jiġu kkombinati ma' informazzjoni dwar l-appoġġ finanzjarju disponibbli. Għodod online jistgħu jintużaw biex jiġu identifikati u magħzula minn qabel is-sidien li huma lesti li jibdew proċeduri kumplessi u potenzjalment għaljin. Għal kost moderat, l-approċċi online x'aktarx li jilhqqu udjenza kbira u jistgħu mhux biss iqanqlu azzjonijiet immedjati iżda wkoll, fit-tul, jgħinu biex tiżdied is-sensibilizzazzjoni pubblika dwar il-benefiċċji tar-rinovazzjonijiet enerġetiċi u t-titjib fl-effiċjenza enerġetika.

Madankollu, approċċ kompletament online ma huwiex biżżejjed, speċjalment f'każijiet fejn jiġu indirizzati rinnovazzjonijiet aktar kumplessi u profondi, u meta s-servizzi offruti mill-OSS jintegraw diversi servizzi li jeħtieġu valutazzjoni dedikata tal-bini kkonċernat. Aspett wieħed li għandu jitqies, flimkien mas-servizz offrut, huwa li n-nies għandhom livelli differenti ta' kompetenza diġitali, u anke l-aqwa għodda online inevitabilment se titlef proporzjon sinifikanti tal-popolazzjoni, ħafna drabi l-aktar anzjani u l-aktar vulnerabbli. Iżda b'mod aktar fundamentali, mhux probabbli li unità domestika twestaq xogħlijiet ta' rinnovazzjoni kbar fid-dar tagħha, b'kost sinifikanti, jekk kellhiex qabel diversi interazzjonijiet personalment mar-rappreżentanti tal-OSS, fejn spjegaw ix-xogħlijiet ippjanati, u pprovdew struzzjonijiet jew gwida dettaljata dwar x'għandu jsir matul il-proġett.

Barra minn hekk, is-sid tal-bini jista' ma jafdax bis-sħiħ il-pjattaforma li twassal l-informazzjoni jew jista' jkun jifhem biss parzjalment il-benefiċċji tar-rinovazzjonijiet enerġetiċi. Il-bini tal-fiduċja u l-indirizzar tat-tħassib speċifiku tas-sidien tad-djar jieħdu ż-żmien u djalogu tekniku, li soluzzjoni online x'aktarx ma tistax tikseb waħedha.

Il-Kummissjoni Ewropea organizzat Panel taċ-Ċittadini dwar l-effiċjenza enerġetika fil-bidu tal-2024, li kien jikkonsisti minn 150 ċittadin magħzula b'mod aleatorju mill-Istati Membri kollha tal-UE. Il-Panel adotta 13-il rakkomandazzjoni finali, bir-Rakkomandazzjoni 1 tenfasizza l-ħtieġa għal informazzjoni aċċessibbli biex tagħti s-setgħa lill-unitajiet domestiċi u lill-organizzazzjonijiet fit-titjib tal-effiċjenza enerġetika¹⁰. Filwaqt li l-Panel irrikonoxxa l-valur tal-għodod online biex jinbeda proċess ta' rinnovazzjoni, huwa indika wkoll il-ħtieġa kritika li din l-offerta diġitali tiġi kkomplementata bi preżenza fiżika, bħal uffiċċji reġjonali/lokali jew żjarat fuq il-post.

4.2. Kopertura ġeografika

L-Artikolu 18(1) tar-riformulazzjoni tal-EPBD (UE/2024/1275) jistabbilixxi li l-Istati Membri għandhom jistabbilixxu u joperaw l-OSS fit-territorji tagħhom sa Mejju 2026 f'konformità ma' wieħed jew aktar minn ħames kriterji "ġeografiċi", bil-għan li jiżguraw kopertura

¹⁰ Panel taċ-Ċittadini Ewropej dwar l-Effiċjenza Enerġetika, 2024, [Rakkomandazzjonijiet finali](#).

ġeografika u aċċess wiesa' għas-servizzi tal-OSS. Bl-istess mod, il-Panel taċ-Ċittadini Ewropej dwar l-effiċjenza enerġetika enfasizza l-importanza li jiġi żgurat li l-OSS ikun aċċessibbli għaċ-ċittadini kollha, inklużi dawk f'żoni rurali jew remoti u dawk b'mobbiltà mnaqqsa ¹¹.

Għal informazzjoni dwar il-kriterji tal-kopertura ġeografika tal-Artikolu 18(1) tar-riformulazzjoni tal-EPBD (UE/2024/1275), l-Istati Membri u l-atturi tas-suq rilevanti għandhom jikkonsultaw l-Anness II ¹² tal-Avviz tal-Kummissjoni li jipprovdi gwida dwar id-Direttiva (UE) 2024/1275 (“Inċentivi finanzjarji, ħiliet u ostakli għas-suq” (l-Artikolu 17) u “Punti uniċi ta' servizz għar-rendiment tal-bini fl-użu tal-enerġija” (l-Artikolu 18)), li jipprovdi rakkomandazzjonijiet biex jiġi żgurat li l-OSS jiġi implimentat b'mod effettiv fit-territorji nazzjonali kollha.

4.3. Approċċi biex tiġi żgurata l-fiduċja tas-sidien tad-djar

L-iżgurar li s-sidien tad-djar ikunu ssodisfati bir-riżultati tar-rinnovazzjonijiet u li tiġi pprovduta assigurazzjoni tal-kwalità huma essenzjali biex tinbena l-fiduċja.

L-istabiliment tar-responsabbiltà huwa kruċjali għat-trawwim tal-fiduċja fis-servizzi ta' appoġġ għar-rinnovazzjoni. It-trasparenza għandha tkun prijorità. Għalhekk, l-OSS għandu jipprovdi dokumentazzjoni dwar il-proċessi, iżda wkoll dwar il-kostijiet, il-benefiċċji u r-riskji tal-interventi rakkomandati. Il-ġbir u l-kondiviżjoni pubblika tal-feedback tal-klijenti jistgħu wkoll ikomplju jtejbu l-kredibbiltà billi joffru prova ta' servizzi ta' kwalità għal klijenti potenzjali.

Iż-żamma ta' standards għoljin ta' kwalità tax-xogħol hija wkoll kruċjali, speċjalment meta jkunu involuti diversi kuntratturi jew subkuntratturi. L-OSS jista' jsegwi oqfsa ta' kwalità stabbiliti, u possibbilment ifittex akkreditazzjoni minn korpi ta' reputazzjoni tajba. Dawn l-oqfsa jistgħu jinkludu proċeduri standardizzati, rekwiżiti ta' ċertifikazzjoni u monitoraġġ sistematiku tal-kwalità. L-offerta ta' garanziji robusti appoġġati minn skemi ta' assigurazzjoni ta' kwalità, partikolarment meta integrati ma' għażliet ta' finanzjament, tista' tipprovdi lisidien tad-djar b'aktar sigurtà. L-OSS jista' jżid aktar il-fiduċja billi jimplementa proċeduri ta' ċertifikazzjoni biex jiżgura l-affidabbiltà u l-kwalità tal-kuntrattur.

Qafas ċar ta' responsabbiltà u politiki ta' protezzjoni tal-konsumatur jistgħu jipproteġu lill-partijiet kollha billi jiddeskrivu r-responsabbiltajiet għall-indirizzar tad-difetti u jistabbilixxu proċeduri sempliċi għas-soluzzjoni tat-tilwim. Il-protezzjoni tal-konsumatur għandha testendi lil hinn mill-assigurazzjoni tal-kwalità biex tindirizza Prattiki ta' kummerċjalizzazzjoni qarrieqa. Salvagwardji ewlenin jistgħu jinkludu kanali aċċessibbli biex jitqajjem thassib.

¹¹ “Aħna nirrakkomandaw li l-informazzjoni pprovduta lill-konsumaturi tkun aktar aċċessibbli, trasparenti, u li tista' tiġi użata, biex nagħtu s-setgħa lill-unitajiet domestiċi u lill-organizzazzjonijiet biex isiru aktar effiċjenti fl-użu tal-enerġija. Għalhekk, aħna nirrakkomandaw: network ta' punti uniċi ta' servizz fiżiċi fil-livell municijali (ċentri municijali, libreriji) fejn esperti indipendenti huma disponibbli biex jagħtu segwitu. In-network ma għandux jiddiskrimina bejn iż-żoni rurali/urbani, u l-gruppi soċjali. Il-punt uniku ta' servizz għandu jipprovdi pariri dwar l-aspetti legiżlattivi, finanzjarji, tekniċi, u l-fornituri ta' servizzi lokali. L-atturi lokali huma msejha biex ixerrdu l-għarfien dwar is-servizz.” Panel taċ-Ċittadini Ewropej dwar l-Effiċjenza Enerġetika, 2024, [Rakkomandazzjonijiet finali](#).

¹² L-Anness II “Inċentivi finanzjarji, ħiliet u ostakli għas-suq (l-Artikolu 17) u “Punti uniċi ta' servizz għar-rendiment tal-bini fl-użu tal-enerġija” (l-Artikolu 18) tal-Avviz tal-Kummissjoni li jipprovdi gwida dwar dispożizzjonijiet godda jew sostanzjalment modifikati tad-Direttiva (UE) 2024/1275 dwar ir-Rendiment tal-Bini fl-Użu tal-Enerġija riformulata, C(2025) 6438, 18.12.2025. Disponibbli minn: <https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2025/6438/oj>.

Filwaqt li l-litigazzjoni formali għandha tkun disponibbli għal kazijiet serji, il-mekkanizmi ta' soluzzjoni alternattiva għat-tilwim għandhom jingħataw prijorità biex tiġi żgurata ġestjoni effiċjenti tal-kunflitti.

4.4. Azzjonijiet iddedikati għal unitajiet domestiċi vulnerabbli

Il-politiki tal-protezzjoni tal-konsumatur huma partikolarment importanti għall-unitajiet domestiċi vulnerabbli, inklużi l-familji b'introjtu baxx, il-persuni anzjani u l-individwi b'kundizzjonijiet tas-saħħa. Dawn il-gruppi spiss jiffaċċjaw diffikultajiet akbar biex jinnavigaw proċessi kumplessi ta' rinnovazzjoni, jimmaniġġjaw id-dettalji tekniċi jew jasserixxu d-drittijiet tagħhom bħala konsumaturi.

Il-miżuri ta' protezzjoni ddedikati jistgħu jinkludu regolamenti aktar stretti fuq prezzijiet ġusti, assistenza finanzjarja mfassla apposta u sorveljanza akbar tal-kuntratturi tar-rinnovazzjoni. Il-miżuri speċifiċi jistgħu jinkludu konsulenti dedikati biex jiggwidaw lis-sidien tad-djar vulnerabbli, termini kuntrattwali trasparenti, u garanziji appoġġati mill-gvern biex jimminimizzaw ir-riskji finanzjarji.

L-involviment ta' professjonisti b'hiliet soċjali huwa essenzjali biex jintlaħqu segmenti marginalizzati tal-popolazzjoni u biex jiġi pprovdut appoġġ effettiv. Il-kampanji ta' sensibilizzazzjoni u l-ghodod għat-teħid tad-deċizzjonijiet iddedikati, bħal pjattaformi ta' awtovalutazzjoni online, jistgħu jappoġġaw l-għażliet infurmati. L-isforzi ta' sensibilizzazzjoni mmirati jistgħu jnaqqsu d-distakk fil-fiduċja u fl-informazzjoni li hafna drabi tiskoraġġixxi lill-individwi vulnerabbli milli jadottaw prattiki effiċjenti fl-użu tal-enerġija. L-OSS jista' jqajjem kuxjenza fost l-unitajiet domestiċi f'qar fl-enerġija dwar miżuri sempliċi u bi prezz baxx biex tittejjeb l-effiċjenza enerġetika u li jgħinu biex jitnaqqsu l-kontijiet. L-involviment mal-komunitajiet lokali permezz ta' avvenimenti, inizjattivi fil-viċinat, zjarat minn bieb għal bieb u wirjiet pubbliċi ta' rinnovazzjonijiet ta' suċċess jista' jibni l-fiduċja.

Il-proġett STEP (Solutions to Tackle Energy Poverty):

Il-proġett STEP, iffinanzjat minn Orizzont 2020, żviluppa mudell sempliċi, innovattiv u replikabbli biex jindirizza l-faqar enerġetiku billi jippromwovi bidla fl-imgħiba u soluzzjonijiet ta' effiċjenza enerġetika bi prezz baxx permezz ta' pariri mfassla apposta.

L-OSS li joperaw fil-livell lokali huma f'pożizzjoni ideali biex jipprovdu appoġġ indipendenti mfassal apposta għall-bżonnijiet u r-restrizzjonijiet speċifiċi tal-unitajiet domestiċi, notevolment dawk finanzjarji. Billi jgħaqqad l-unitajiet domestiċi vulnerabbli ma' għażliet eżistenti ta' appoġġ finanzjarju, l-OSS jista' jkollu rwol kruċjali biex is-soluzzjonijiet enerġetiċi sostenibbli jsiru aktar aċċessibbli. Dawn il-mekkanizmi finanzjarji jistgħu jinkludu, pereżempju, sussidji mmirati, skemi ta' "hallas waqt li tiffranka" jew self fit-tul b'rati ta' imġax baxxi jew żero.

Il-proġett STEP enfasizza għadd ta' perspettivi kritiċi għall-iżvilupp tal-OSS li jindirizza unitajiet domestiċi vulnerabbli. Komponent kruċjali kien il-bini tal-ħiliet tal-ħaddiema tal-ewwel linja, bħall-ħaddiema soċjali u tas-saħħa, permezz ta' programm ta' taħriġ modulari, li jiżgura gwida effettiva għall-konsumatur. Il-proġett enfasizza wkoll l-importanza ta' shubijiet ma' organizzazzjonijiet tal-konsumaturi, komunitajiet lokali u gruppi tal-ewwel linja biex jintlaħqu dawk l-aktar milquta mill-faqar enerġetiku.

Ara: <https://www.stepenergy.eu/>

L-OSS jista' jkollu rwol ewlieni fl-indirizzar tal-faqar enerġetiku billi jappoġġa kemm lis-sidien tal-proprjetà kif ukoll lill-inkwilini. Bhalma jappoġġaw lis-sidien tad-djar kollha, l-OSS jistgħu jghinu lis-sidien vulnerabbli speċifikament biex jaċċessaw finanzjament billi jużaw sussidji pubbliċi ddedikati u skemi finanzjarji mfassla apposta, kif ukoll billi jiggwidahom permezz ta' applikazzjonijiet għal self ma' banek lokali. L-inkwilini, li ħafna drabi ma jkollhomx influwenza fuq id-deċiżjonijiet dwar ir-rinnovazzjoni, jistgħu jibbenefikaw ukoll mill-OSS li jaġixxi bħala medjatur, billi jinkoraġġixxu (u jghinu) lis-sidien tal-proprjetà biex iwettqu r-rinnovazzjonijiet.

Ir-Rakkomandazzjoni tal-Kummissjoni (UE) 2023/2407¹³ u d-dokument ta' gwida li jakkumpanja¹⁴ joffru għarfien dwar il-kawżi ewlenin tal-faqar enerġetiku u jiddeskrivu soluzzjonijiet konkreti. Billi jsegwi dawn ir-rakkomandazzjonijiet, l-OSS jista' jsir fattur ewlieni fil-ġlieda kontra l-faqar enerġetiku, u jiżgura li l-unitajiet domestiċi vulnerabbli jkollhom aċċess għal soluzzjonijiet prattici u kosteffettivi.

4.5. L-ispeċifiċitajiet tal-“iskemi ta' rinnovazzjoni mmexxija miċ-ċittadini”

Ir-rinnovazzjoni mmexxija miċ-ċittadini (CLR, citizen-led renovation) hija kunċett emergenti fejn iċ-ċittadini jitqieghdu b'mod attiv fuq quddiem nett tal-isforzi tar-rinnovazzjoni enerġetika tal-bini. Filwaqt li l-biċċa l-kbira tal-azzjonijiet pubbliċi biex jappoġġaw ir-rinnovazzjoni fis-settur residenzjali (pereżempju, programmi ta' tiġdid urban, kampanji ta' sensibilizzazzjoni, OSS, eċċ.) diġà jfittxu l-input u l-partecipazzjoni taċ-ċittadini, is-CLRs huma distinti fis-sens li huma mmexxija miċ-ċittadini nfushom, u jinqalghu bħala **inizjattivi minn isfel għal fuq immexxija minn kollettivi taċ-ċittadini**.

Dak li jiddistingwi s-CLRs minn sforzi oħra ta' rinnovazzjoni li jinvolvu diversi nies (bħal proġetti ta' kondominji) huwa l-impenn tagħhom għal approċċ sostenibbli li jestendi lil hinn minn fit proġetti individwali. Is-CLRs jispikkaw billi joħolqu entità legali, komunità tal-enerġija¹⁵ jew ekwivalenti¹⁶, biex jiżguraw impenn u reziljenza fit-tul. Tali strutturi formali jibnu fuq il-prinċipji ta' partecipazzjoni miftuħa u volontarja u kontroll effettiv fil-

¹³ Ir-Rakkomandazzjoni tal-Kummissjoni (UE) 2023/2407 tal-20 ta' Ottubru 2023 dwar il-faqar enerġetiku C/2023/4080, ĠU L, 2023/2407, 23.10.2023, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reco/2023/2407/oj>.

¹⁴ Dokument ta' Hidma tal-Persunal tal-Kummissjoni: Il-Gwida tal-UE dwar il-faqar enerġetiku (li takkumpanja r-Rakkomandazzjoni tal-Kummissjoni dwar il-faqar enerġetiku (C/2023/4080), SWD(2003)647, 20.10.2023.

¹⁵ Hemm żewġ definizzjonijiet għall-komunitajiet tal-enerġija fil-leġiżlazzjoni tal-UE. “Komunitajiet tal-enerġija rinnovabbli” huma definiti fid-Direttiva (UE) 2023/2413 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tat-18 ta' Ottubru 2023 li temenda d-Direttiva (UE) 2018/2001, ir-Regolament (UE) 2018/1999 u d-Direttiva 98/70/KE fir-rigward tal-promozzjoni tal-enerġija minn sorsi rinnovabbli, u li tħassar id-Direttiva tal-Kunsill (UE) 2015/652 (ĠU L, 2023/2413, 31.10.2023, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2023/2413/oj>) u “Komunitajiet tal-Enerġija taċ-Ċittadini” huma definiti fid-Direttiva (UE) 2019/944 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal-5 ta' Ġunju 2019 dwar regoli komuni għas-suq intern għall-elettriku u li temenda d-Direttiva 2012/27/UE (ĠU L 158, 14.6.2019, p. 125, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2019/944/oj>). It-tnejn jibqgħu flessibbli dwar it-tip ta' forom legali li jistgħu jiehdu l-komunitajiet (pereżempju, assoċjazzjonijiet, kooperattivi, eċċ.). Lil hinn mill-eżistenza tal-forma legali, dawk id-definizzjonijiet jinkludu kriterji dwar is-shubija, l-awtonomija, il-ftuħ, l-iskop u l-kontroll effettiv.

¹⁶ F'pajjiżi fejn il-kunċett ta' komunitajiet tal-enerġija għadu ma ġiex traspost bis-shiħ fil-leġiżlazzjoni nazzjonali, entità li tikkonforma mal-kriterji kif stabbiliti fid-direttivi rilevanti tal-Unjoni tista' titqies bħala “kollettiv ta' rinnovazzjoni mmexxi miċ-ċittadini”.

governanza, filwaqt li jrawmu l-organizzazzjoni ta' ċittadini u l-bini tal-kapaċità. Kuncett ta' skala u impatt huwa implikat f'dawn l-approċċi, fejn is-CLRs huma mistennija li jiġbru flimkien ir-rinnovazzjoni ta' diversi bini, pereżempju, fil-livell tat-triq jew tad-distrett/viċinat.

Fi hdan ekosistema ta' strutturi koerenti u komplementari, **is-CLRs jistgħu jiffunzjonaw bhala OSS komplementari**, u b'hekk inaqqsu b'mod effettiv id-distakk bejn l-interventi pubbliċi konvenzjonali u l-approċċi privati mmexxija mill-profitt.

Eżempju ta' Alex Energie f'Rotterdam (in-Netherlands):

Bhala parti mill-proġett "Save the Homes" ta' Orizzont 2020, il-belt ta' Rotterdam mexxiet inizjattiva tal-OSS fid-distrett ta' Prins Alexander. L-OSS tagħha segwiet approċċ minn isfel għal fuq, b'enfasi fuq il-partecipazzjoni ta' ċittadini u l-kooperattivi tal-enerġija lokali. Is-sidien tad-djar jircievu servizzi permezz ta' kollaborazzjoni strategika bejn il-belt ta' Rotterdam, Alex Energie (komunità tal-enerġija b'membri minn Prins Alexander) u HOOM (kooperattiva tal-enerġija li tappoġġa l-komunitajiet tal-enerġija). Alex Energie jinvolvi b'mod attiv lir-residenti billi jiffirma gruppi ta' hidma lokali, iwettaq scans tal-enerġija, jiżviluppa pjani tal-enerġija u jorganizza xiri kollettiv. Jinforma wkoll lis-sidien tad-djar dwar opportunitajiet ta' finanzjament għal rinnovazzjonijiet enerġetici. Aktar dettalji mbagħad isiru disponibbli fuq il-pjattaforma online tal-belt, fejn is-sidien tad-djar jistgħu jaċċessaw informazzjoni dwar ir-rinnovazzjoni, japplikaw għal għotjiet, itellgħu dokumenti u jitolbu appoġġ bit-telefon.

L-enfasi tal-belt hija fuq li tipprovdi appoġġ tal-back-office lill-kooperattivi tal-enerġija. Wara dan il-proġett pilota, il-belt qed tippjana li tespandi l-inizjattiva madwar Rotterdam, trawwem il-komunitajiet lokali u thegħeġ l-iskambju ta' soluzzjonijiet u l-aħjar prattiki. Il-muniċipalità, li inizjalment iffokat fuq l-insulazzjoni tas-soqfa, involviet ukoll negozji lokali, li ħafna minnhom kienu haddiema freelance, biex iwettqu x-xogħol. Inkludiet apposta kumpaniji tal-apprendistat biex tappoġġa ln-negozji godda u tharreg lill-istudenti.

L-appoġġ finanzjarju ngħata permezz ta' self mill-Fond għat-Tranzizzjoni Enerġetika (Energietransitiefonds), imqassam mill-Muniċipalità ta' Rotterdam u ġestit mill-Fond ta' Inċentiv għall-Akkomodazzjoni tal-Muniċipalitajiet Netherlandiżi (Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse Gemeenten). Dan is-self huwa disponibbli kemm għas-sidien tad-djar kif ukoll għall-assoċjazzjonijiet tal-kondominji.

L-esperjenzi bikrin tal-proġetti pilota jenfasizzaw diversi benefiċċji ewlenin tal-approċċi tas-CLR ¹⁷. Għandhom il-potenzjal li jibnu l-**fiduċja** fi hdan il-komunitajiet lokali billi jippromwovu l-involviment bejn il-pari u jsaħħu n-networks soċjali, li min-naħa tagħhom jinkoraġġixxu l-partecipazzjoni mifruxa. Filwaqt li s-CLRs jistgħu inizjalment jimxu 'l quddiem aktar bil-mod mill-isforzi individwali ta' rinnovazzjoni, għandhom il-potenzjal għal tkabbir esponenzjali ("**effett akkumulattiv**"), u jespandu minn bini wiehed għal viċinanzi shaħ. **Il-flessibbiltà** tagħhom tippermettilhom jesploraw bis-shiħ opportunitajiet kummerċjali li l-OSS pubbliku jista' jkun inqas inklinat li jsegwi. Is-CLRs jistgħu joffru wkoll **vantaġġi sinifikanti fil-kostijiet** fuq proġetti individwali permezz ta' kontribuzzjonijiet volontarji,

¹⁷ Fir-rigward tal-azzjoni tal-Kummissjoni li tappoġġa proġetti ta' rinnovazzjoni mmexxija miċ-ċittadini, ara: https://citizen-led-renovation.ec.europa.eu/index_en.

ekonomiji ta' skala, xiri kollettiv u disinji standardizzati. Billi **jigbru flimkien ir-riżorsi**, il-partecipanti jistgħu wkoll isaħhu l-bażi ġenerali tal-ħiliet, u b'hekk itejbu s-sorveljanza tal-fornituri tas-servizzi b'mod partikolari. B'differenza minn inizjattivi fuq terminu qasir, is-CLRs għandhom l-għan li **joħolqu effetti strutturali u fit-tul** billi jistabbilixxu entitajiet legali aktar milli jibbażaw biss fuq sforzi individwali.

4.6. Riżorsi umani għall-OSS

Kif jimplika l-isem, punt uniku ta' servizz huwa mistenni li jipprovdi sett ta' servizzi b'ħafna aspetti biex jiggwida lis-sidien tad-djar matul il-vjaġġ tagħhom ta' rinnovazzjoni enerġetika. Mill-aspett tekniku, il-konsulenti għandhom ikunu jistgħu jwettqu awditi tal-enerġija, jidentifikaw soluzzjonijiet ta' enerġija sostenibbli mfassla apposta, jiddettaljaw id-disinn tal-proġett, u jivverifikaw il-konformità mal-istandards tal-kostruzzjoni¹⁸. L-appoġġ finanzjarju tipikament jista' jestendi lil hinn mill-identifikazzjoni tas-sussidji disponibbli biex jgħin lis-sidien tad-djar jevalwaw u jiżguraw soluzzjonijiet ta' finanzjament xierqa¹⁹. Il-konsulenti jistgħu wkoll ikunu mistennija li jipprovdu assistenza legali biex jgħinu lis-sidien tad-djar jifhmu u jeżerċitaw id-drittijiet tagħhom bħala konsumaturi, jirrieżaminaw il-kuntratti u jinnavigaw ir-rekwiżiti regolatorji. L-aktar importanti, il-konsulenti tal-OSS iridu jikkombinaw l-għarfien espert speċjalizzat ma' ħiliet interpersonali qawwija, biex jifhmu u jindirizzaw iċ-ċirkostanzi u r-restrizzjonijiet uniċi ta' kull sid ta' dar, partikolarment meta jgħinu lill-unitajiet domestiċi vulnerabbli.

Is-suċċess tal-OSS essenzjalment jiddependi fuq l-identifikazzjoni u l-iżvilupp tal-aqwa talent ta' konsulenti. Minħabba l-firxa wiesgħa ta' ħiliet meħtieġa, il-ġbir ta' tim kapaċi li jipprovdi servizzi komprensivi tal-OSS jipprezenta diversi sfidi organizzazzjonali. Ma huwiex probabbli li individwu wiehed ikollu l-kompetenza kollha meħtieġa, u dan jagħmel it-timijiet multidixxiplinari essenzjali. Il-bini ta' dawn it-timijiet jeħtieġ reklutaġġ strateġiku u Prattiki ta' kollaborazzjoni biex jingħaqdu flimkien sfondi professjonali diversi. Dawn l-approċċi għandhom jivvalutaw kemm il-kompetenza speċjalizzata kif ukoll il-ħiliet interpersonali, filwaqt li jrawmu ambjent li jinkoraġġixxi l-kondiviżjoni tal-għarfien. Lil hinn mir-reklutaġġ, iż-żamma ta' dawn il-professjonisti tas-sengħa teħtieġ approċċ maħsub għall-ġestjoni tat-talent.

L-OSS jistgħu jipprovdu opportunitajiet ta' karriera attraenti għal professjonisti tal-kostruzzjoni b'esperjenza li qed jikkunsidraw li jtilqu mis-settur tal-kostruzzjoni. Jistgħu jiġu kkunsidrati approċċi biex daww il-professjonisti jintlaqgħu sabiex jittiehed il-benefiċċju tal-kompetenza tagħhom. Billi jenfasizzaw l-impatt sinifikanti tagħhom fuq l-appoġġ tal-komunitajiet u l-ġlieda kontra t-tibdil fil-klima, l-OSS jistgħu wkoll jattiraw talent ġdid divers lejn is-settur tal-bini, b'mod partikolari nisa u professjonisti żgħażaġh. L-OSS u l-promoturi tagħhom jistgħu jikkollaboraw ma' assoċjazzjonijiet tas-settur tal-kostruzzjoni, fornituri tat-teknoloġija, aġenziji tal-impjiegi, kmamar tal-industrija jew istituzzjonijiet edukattivi biex jiżviluppaw programmi mfassla apposta li jikkombinaw għarfien speċjalizzat (tekniku, finanzjarju, legali, ta' komunikazzjoni, servizzi tal-konsumatur, eċċ.) ma' ħiliet interpersonali. Dawn il-programmi jistgħu jenfasizzaw l-esperjenza Prattika permezz ta' internships jew

¹⁸ Innota li ċerti servizzi jista' jkollhom bżonn jiġu pprovduti minn arkitetti liċenzjati, li hija professjoni regolata b'rekwiżiti legali speċifiċi u standards professjonali.

¹⁹ Bl-istess mod, filwaqt li l-OSS jista' jipprovdi informazzjoni ġenerali dwar għażliet finanzjarji, il-pariri finanzjarji għandhom tipikament jingħataw minn konsulenti finanzjarji ċċertifikati li jissodisfaw ir-rekwiżiti regolatorji.

apprendistati fi hdan l-OSS eżistenti. L-iżvilupp professjonali kontinwu jista' wkoll jgħin biex jiżgura li l-offerta tas-servizz tibqa' aġġornata, hekk kif jevolvu t-teknoloġiji u r-regolamenti.

Min-naħa tagħhom, il-professjonisti tal-kostruzzjoni li jissieħbu mal-OSS jistgħu jibbenefikaw ukoll minn appoġġ biex jintegraw bla xkiel fl-ekosistema tal-OSS u jzommu l-istandards ta' kwalità tagħha. Dan jinkludi l-fehim tal-approċċi integrati ta' rinnovazzjoni, protokoll ta' assigurazzjoni tal-kwalità, u metodi effettivi ta' kollaborazzjoni mal-OSS u l-ghodod tagħhom. L-istabbiliment ta' oqfsa ta' shubija ċari mal-kuntratturi huwa essenzjali biex jiġu definiti standards ta' kwalità, protokoll ta' komunikazzjoni u metriċi tal-prestazzjoni. Il-workshops u s-sessjonijiet ta' kondivizjoni tal-gharfien regolari jistgħu jgħinu biex jinżamm l-allinjament bejn l-oġettivi tal-OSS u l-kapaċitajiet tal-kuntrattur. Dawn is-shubijiet jistgħu jiffokaw ukoll fuq l-iżvilupp ta' approċċi standardizzati għal xenarji komuni ta' rinnovazzjoni, biex itejbu l-effiċjenza u l-affidabbiltà.

Inizjattivi biex titharreġ il-forza tax-xogħol: BUSHROSS

Il-proġett "Punti Uniċi ta' Servizz għall-Bini tal-Hiliet għar-Rinnovazzjoni tad-Djar" (BUSHROSS, Building Up Skills for Home Renovation One-Stop-Shops), iffinanzjat taħt is-subprogramm LIFE għal tranzizzjoni lejn enerġija nadifa, juża l-esperjenza mill-Irlanda u l-Bulgarija biex jiżviluppa programmi ta' taħriġ għall-persunal tal-OSS f'dawn iż-żewġ pajjiżi, li mbagħad se jiġu estiżi għall-Greċja, il-Polonja, is-Slovenja u l-Ukrajna.

Filwaqt li jindirizza l-htigijiet tal-persunal li jiġġestixxi l-aspetti legali, tekniċi, ekonomiċi u soċjali tar-rinnovazzjonijiet fid-djar, il-proġett se jgħid erba' kurrikuli ta' taħriġ speċjalizzati: i) il-qafas tal-mudell tan-negozju għall-OSS; ii) l-istabbiliment u t-thaddim tal-OSS (b'pariri prattiċi għall-implimentazzjoni); iii) taħriġ speċifiku għall-profil dwar miżuri ta' rinnovazzjoni tal-enerġija fid-djar; u iv) aspetti soċjali (gustizzja soċjali u inkluzività, b'mod partikolari billi jimmira lejn in-nisa u l-gruppi vulnerabbli). Huma kkunsidrati wkoll il-hiliet personali u l-ghodod diġitali – il-medjazzjoni u l-ġestjoni tal-kunflitti u l-hidma b'ghodod diġitali.

Dawn il-kurrikuli, ibbażati fuq l-aproċċ tal-mikrokredenzjali, se jipprovdu lit-trainees li jirnexxu b'ċertifikati ta' kwalifika professjonali konformi mal-istandards tal-Europass u eligibbli fil-pajjiżi kollha tal-UE (Europass Mobbiltà u Supplement tal-Europass għaċ-Ċertifikat). Il-programmi ta' taħriġ se jitmexxew minn 150 harriġ, li min-naħa tagħhom se jgħallmu sessjonijiet ta' taħriġ pilota li jinvolvu 60 professjonist f'kull wieħed mis-sitt pajjiżi.

L-OSS mhux biss jistgħu jkollhom rwol ewlieni fit-tranzizzjoni tal-enerġija fil-bini, iżda jistgħu jservu wkoll bħala pjattaformi b'saħħithom għal taħriġ mill-ġdid professjonali u opportunitajiet ta' impjieg. Jistgħu jissieħbu ma' aġenziji tal-impjieg u centri ta' taħriġ vokazzjonali biex jidentifikaw individwi li qed ifittxu li jibdlu l-karrieri. L-OSS jista' joffri wkoll programmi ta' apprendistat strutturati li jikkombinaw it-tagħlim fil-klassi mat-taħriġ fuq il-post tax-xogħol, u b'hekk jipprovdu perkors għal dawk li jibdlu l-karriera biex jiksbu esperjenza Prattika. Għal dawk li qed jirritornaw għax-xogħol, l-OSS jista' jipprovdi arrangamenti ta' xogħol flessibbli u programmi ta' taħriġ f'fażijiet li jakkomodaw livelli differenti ta' esperjenza u disponibbiltà. L-istabbiliment ta' programmi ta' mentoragg, fejn konsulenti b'esperjenza jiggwidaw lil dawk li jkunu godda permezz ta' proġetti ta' rinnovazzjoni enerġetiċi, jista' jappoġġa aktar l-iżvilupp professjonali. In-natura kollaborattiva tal-OSS għandha trawwem it-tkabbir professjonali permezz tal-esponiment għal

diversi dixxiplini. Dan l-ambjent għandu naturalment jappoġġa t-tagħlim u l-iżvilupp tal-hiliet kontinwi, u b'hekk jagħmilha għażla attraenti għal dawk li qed ifittxu li jerġgħu jibnu l-karrieri tagħhom. U billi jinvolvi ruħu b'mod attiv fl-iżvilupp tal-forza tax-xogħol, l-OSS jista' jgħin biex jindirizza kemm il-htigijiet tal-persunal tagħhom stess kif ukoll l-isfidi usa' tal-impjiegi fil-komunitajiet tagħhom.

4.7. Finanzjament ta' punti uniċi ta' servizz u s-sostenibbiltà finanzjarja tagħhom

L-appoġġ għas-servizzi tal-OSS – u għalhekk l-għoti ta' assistenza dedikata u attiva lis-sidien tad-djar bhala parti mill-vjaġġ tagħhom ta' rinnovazzjoni enerġetika– għandu jitqies bhala parti integrali mill-qafas nazzjonali ta' finanzjament u appoġġ għall-effiċjenza enerġetika. Is-servizz ta' interess pubbliku pprovdut minn diversi mudelli tal-OSS u r-rwol ewlieni li għandu l-OSS fiż-żieda tal-għarfien dwar il-benefiċċji tal-effiċjenza enerġetika, u speċifikament ir-rinovazzjonijiet enerġetiċi, għandhom il-potenzjal li jagħtu kontribut kbir għall-ambizzjonijiet nazzjonali tal-enerġija u l-klima. Għalhekk, il-qafas ta' appoġġ nazzjonali għas-servizzi tal-OSS għandu jkun komponent integrali tal-Pjanijiet Nazzjonali għall-Enerġija u l-Klima (NECPs, National Energy and Climate Plans) u l-Pjanijiet Nazzjonali ta' Rinnovazzjoni tal-Bini (NBRPs, National Building Renovation Plans) tal-Istati Membri²⁰.

Fl-istess hin, l-iżgurar tas-sostenibbiltà finanzjarja tal-OSS għandu jkun objettiv fit-tul, li jiddependi wkoll fuq il-kuntest lokali u kulturali, l-istrutturi organizzattivi preferuti u l-mudelli tan-negozju tal-OSS. Biex ikunu finanzjarjament stabbli, l-OSS jehtieġu flussi ta' dħul stabbli u kontinwi biex jappoġġaw is-servizzi tagħhom, kemm jekk mill-baġit pubbliku biex jindirizzaw falliment tas-suq kif ukoll minn sidien tad-djar privati li jhallsu għas-servizzi. Qabel ma nesploraw sorsi potenzjali ta' dħul, huwa importanti li wiehed jinnota li t-terminu “punt uniku ta' servizz” ma jirreferix għal status legali speċifiku, u li l-funzjonijiet tal-OSS jistgħu jitwettqu minn diversi strutturi organizzattivi. Eżempji ta' entitajiet li jipprovdu pariri jew appoġġ lis-sidien tad-djar ikopru varjetà ta' forom legali, inklużi assoċjazzjonijiet, kumpaniji privati, entitajiet industrijali u kummerċjali pubbliċi, u awtoritajiet pubbliċi lokali. L-istruttura legali u operazzjonali tal-OSS se tohloq restrizzjonijiet u tiddetermina l-aċċess tagħha għal sorsi ta' finanzjament, li se jirrikjedi deċiżjonijiet strateġiċi u ta' politika. Barra minn hekk, filwaqt li n-natura tas-servizzi offruti għandha impatt dirett fuq il-ġustifikazzjoni għall-finanzjament pubbliku, il-vijabbiltà ta' mudell ta' negozju tal-OSS fl-aħħar mill-aħħar tiddependi fuq il-wisa' u l-ambitu tas-servizzi tiegħu.

4.7.1. L-użu ta' sussidji biex ikopru l-operazzjonijiet tal-OSS

F'xi każijiet, biex tiġi appoġġata adożzjoni akbar ta' rinnovazzjonijiet enerġetiċi jew l-assorbiment ta' programm kbir ta' rinnovazzjoni enerġetika, is-servizzi tal-OSS jistgħu jiġu pprovduti mingħajr hłas lis-sidien tad-djar. B'mod partikolari, dan spiss jista' jkun il-każ għal perjodu fil-mira, programmi tal-baġit pubbliku, jew segment speċifiku tal-popolazzjoni. Madankollu, irid jiġi rikonoxxut li servizz bla hłas ma huwiex finanzjarjament awtosuffiċjenti u għandu jiġi sussidjat, jew direttament permezz ta' allokkazzjonijiet baġitarji jew indirettament permezz ta' kontribuzzjonijiet obligatorji mis-settur privat. L-iżgurar li l-OSS ikollu fluss kontinwu ta' finanzjament huwa essenzjali biex ikun jista' jipprovdi appoġġ

²⁰ Għandu jiġi adottat sal-31 ta' Diċembru 2026 f'konformità mal-Artikolu 3 u l-Anness II tad-Direttiva (UE) 2024/1275. Gew ipprovduti mudelli ddedikati lill-Istati Membri biex jgħinuhom ihejju l-pjanijiet tagħhom f'konformità mal-Anness II tal-EPBD, inkluż dwar il-holqien ta' punti uniċi ta' servizz jew mekkaniżmi simili skont l-Artikolu 18 għall-għoti ta' pariri u assistenza tekniċi, amministrattivi u finanzjarji”. Ara l-mudell annotat fuq: <https://circabc.europa.eu/ui/group/8f5f9424-a7ef-4dbf-b914-1af1d12ff5d2/library/a8116057-2055-48e7-81c5-ee94a62de5c8>.

kontinwu lill-popolazzjoni, kif ukoll biex iżomm professjonisti tas-sengħa u għarfien espert. Filwaqt li s-sussidji għandhom rwol vitali, speċjalment fl-istabbiliment inizjali tal-OSS, id-dipendenza fuqhom bħala l-uniku sors ta' finanzjament ma hijiex strateġija vijabbli fit-tul. L-iżgurar tas-sostenibbiltà finanzjarja jeħtiegħ li l-vijabbiltà ekonomika tiġi integrata fl-istadji bikrin tad-disinn.

Is-sussidji għas-servizzi tal-OSS jistgħu wkoll ma jkunux stabbli maż-żmien u jistgħu jiddependu fuq prijoritajiet ta' politika li jinbidlu u restrizzjonijiet baġitarji, u b'hekk l-ippjanar fit-tul ikun incert. Filwaqt li s-sussidji jistgħu jappoġġaw proġetti pilota u l-istabbiliment inizjali b'mod effettiv, ma humiex adattati sew għall-adozzjoni mis-suq fuq skala kbira, li teħtiegħ flussi finanzjarji stabbli u prevedibbli. It-tnaqqis jew ir-riallokazzjoni f'daqqa ta' fondi pubbliċi jistgħu jfixxlu l-operazzjonijiet u jesponu l-OSS għal instabbiltà finanzjarja. Barra minn hekk, mudell dipendenti fuq is-sussidji ma huwiex skalabbli. L-espansjoni tas-servizzi biex jilhqqu aktar sidien tad-djar jew reġjuni addizzjonali tkun teħtiegħ zidiet kontinwi fl-infiq pubbliku, li rarament ikun fattibbli.

Anke meta jkunu disponibbli sussidji, hafna drabi jithallsu b'dewmien sinifikanti, u dan jgħidli sfidi fil-fluss tal-flus kontanti li jistgħu jpoġġu pressjoni fuq l-operazzjonijiet ta' kuljum. Barra minn hekk, il-kundizzjonijiet ta' finanzjament ġeneralment ivarjaw hafna, b'sussidji strutturati permezz ta' rati ta' kuljum, somom f'daqqa jew allokkazzjonijiet ibbażati fuq proġetti, u dan iżid il-kumplessità tal-ippjanar finanzjarju. Barra minn hekk, is-sussidji pubbliċi spiss jiġu stabbiliti għall-minimu meħtiegħ biex jitwettqu l-kompiti assenjati, u dan jillimita l-abbiltà ta' organizzazzjoni li tibni stabbiltà finanzjarja. L-organizzazzjonijiet iżgħar, b'mod partikolari dawk mingħajr skop ta' qligħ, jiffaċċjaw sfidi addizzjonali. Hafna jsibuha diffiċli biex jiġġeneraw surplus operattivi rikorrenti, u dan jagħmilha diffiċli biex jibnu riżervi finanzjarji jew jiżguraw self fit-tul. B'riżultat ta' dan, hafna drabi jibbażaw fuq finanzjament bankarju fuq terminu qasir b'rati ta' imgħax għoljin, li jikkonsma porzjon sinifikanti tal-baġits tagħhom u jkompli jdgħajjef is-sostenibbiltà tagħhom. Din il-fragilità finanzjarja tinforza approċċ fuq terminu qasir, li hafna drabi jirrestringi l-ippjanar għat-tul tas-sussidji disponibbli, tipikament minn sena sa 3 snin. Dawn ir-restrizzjonijiet iwasslu għall-użu mifruq ta' kuntratti għal terminu qasir u limitazzjonijiet fis-salarji, u dan jagħmel l-ippjanar tal-karriera fit-tul diffiċli għall-impjegati. Ir-rata għolja ta' dawran tal-impjegati, partikolarment fost il-konsulenti, tfixxkel il-kontinwità u tnaqqas l-effettività ġenerali tal-OSS.

Il-finanzjament pubbliku tal-Istati Membri għandu jiżgura appoġġ kontinwu għas-servizzi tal-OSS, biex titnaqqas il-fragilità finanzjarja, ir-riskju ta' tfixxkil fis-servizz ipprovdut, u biex l-OSS ikun jista' jzomm l-għarfien espert miksub. Fl-istess ħin, biex jinbena mudell sostenibbli, l-OSS ma jistax jibbaża għalkollox fuq finanzjament estern li jista' jiġi rtirat fi kwalunkwe ħin minhabba l-ambjent politiku li qed jinbidel u l-prijoritajiet tal-gvern. Minflok, l-inkorporazzjoni ta' mekkanizmi li jiġġeneraw id-dħul tippermetti tkabbir organiku mmexxi mid-domanda aktar milli minn restrizzjonijiet tal-baġit pubbliku. Filwaqt li s-sussidji għandhom rwol kruċjali fl-istadji bikrin, strateġija fit-tul għandha tintegra sorsi ta' finanzjament diversi, bħal kontribuzzjonijiet tas-sidien tad-djar, sħubijiet ma' istituzzjonijiet finanzjarji jew appoġġ mill-industrija.

4.7.2. *Il-pożizzjonament tal-OSS bħala sensar jew "bejgħ marbut"*

Abbażi tal-osservazzjoni li s-sidien tad-djar ma jkunux jixtiequ jhallsu għal servizzi ta' konsulenza, mudell ta' negozju komuni jikkonsisti fl-OSS li joffri s-servizzi tiegħu b'xejn lis-sidien tad-djar billi jaħdem bħala intermedjarju. F'dan il-mudell, l-OSS jirreferi l-klijenti lil imsieħba terzi li magħhom għandhom ftehimiet kuntrattwali u jaqilgħu kummissjoni għal

dawn ir-referenzi. Dan huwa mudell li digà huwa adottat b'mod wiesa' fis-settur privat, fejn joperaw sensara tat-tiġib tad-dar, sensara tas-self u sensara taċ-ċertifikati negozjabbli.

Madankollu, meta l-OSS jirċievu remunerazzjoni minn bejgħ marbut u minn partijiet terzi, ma jistgħux jibqgħu jsostnu li joperaw biss fl-interess tas-sid tad-dar. F'tali kazijiet, il-klijent ewlieni tal-OSS jinbidel minn sid id-dar għas-sieheb kummerċjali li jiffinanzja l-operazzjonijiet tiegħu.

4.7.3. *Hlasijiet mitluba lis-sidien tad-djar għas-servizzi pprovduti*

L-involvement tas-sidien tad-djar, li jhallsu l-kostijiet ta' xi wħud mis-servizzi offruti, jew kompletament jew parzjalment, jgħin biex tiġi żgurata s-sostenibbiltà finanzjarja tal-operazzjonijiet tal-OSS. Pereżempju, l-OSS jista' jitlob hlas lis-sidien tad-djar għas-servizzi ġenerali ta' appoġġ tagħhom fit-tfassil u l-implimentazzjoni ta' proġetti ta' rinnovazzjoni enerġetici, filwaqt li jipprovdi servizzi bla hlas lil unitajiet domestiċi vulnerabbli jew żoni lokalizzati speċifiċi bis-saħħa ta' programm possibbli ta' appoġġ pubbliku nazzjonali jew reġjonali għar-rinnovazzjonijiet enerġetici. Is-suċċess ta' dan l-approċċ jiddependi fuq jekk is-sidien tad-djar jarawx bizzejjed valur fil-hlas għas-servizzi tal-OSS. Filwaqt li dan jippreżenta inqas sfida matul il-fażi tal-kostruzzjoni, jibqa' ostaklu sinifikanti matul l-istadji preliminari ta' konsultazzjoni u ppjanar. Dan in-nuqqas ta' rieda tipikament jiġi minn sidien tad-djar li ma jirrikonoxxux bis-sħiħ il-valur jew l-importanza ta' dawn is-servizzi preliminari. Għalhekk, għan ewlieni wieħed tal-intervent pubbliku jista' jkun li tinbidel din il-perċezzjoni, filwaqt li jinżamm l-appoġġ finanzjarju dirett għal unitajiet domestiċi aktar vulnerabbli.

4.8. Puntuni ta' servizz u regoli dwar l-ghajjnuna mill-Istat: kunsiderazzjonijiet speċifiċi dwar Servizzi ta' interess ekonomiku ġenerali

L-OSS jista' jithaddem minn diversi entitajiet, inklużi korpi pubbliċi jew semipubbliċi bħal awtoritajiet lokali jew aġenziji tal-enerġija iżda wkoll organizzazzjonijiet privati, li jvarjaw minn assoċjazzjonijiet u gruppi komunitarji sa intraprizi kummerċjali.

Id-distakk bejn il-pass u l-profondità kurrenti tar-rinnovazzjoni enerġetika u l-iskala u l-pass meħtieġa biex jintlaħqu l-oġettivi tal-Unjoni, partikolarment f'termini ta' kompetittività, sigurtà tal-enerġija u mitigazzjoni tat-tibdil fil-klima, jiġġustifika l-intervent pubbliku u l-appoġġ finanzjarju għal organizzazzjonijiet pubbliċi u privati eżistenti li jipprovdu servizzi tal-OSS u għall-istabbiliment u l-iżvilupp ta' oħrajn godda.

Skont il-liġi tal-kompetizzjoni tal-Unjoni, u l-liġi tal-ghajjnuna mill-Istat speċifikament, l-ghoti ta' pariri u appoġġ għar-rinnovazzjoni fis-settur residenzjali privat jista' jitqies bħala "attività ekonomika", irrispettivament mill-istatus legali tal-entità involuta u minn jekk hijiex qed tfittex profitt jew le, peress li din l-entità tista' titqies li tinsab f'kompetizzjoni ma' korpi oħra li jipprovdu servizzi simili²¹. Għalkemm il-liġijiet tal-Unjoni ma jipprojbux lill-entitajiet pubbliċi milli jinvolvu ruħhom f'attivitajiet ekonomiċi, jew lill-awtoritajiet pubbliċi milli jappoġġaw finanzjarjament entitajiet pubbliċi jew privati li joperaw "fis-suq", din il-

²¹ Ara pereżempju "Avviż tal-Kummissjoni dwar il-kunċett ta' ghajjnuna mill-Istat kif imsemmi fl-Artikolu 107(1) tat-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropea", C/2016/2946. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/MT/TXT/?uri=oj%3AJOC_2016_262_R_0001.

klassifikazzjoni bhala “attività ekonomika” tehtieg li jigu ssodisfati kundizzjonijiet specifici biex tigi zgurata konformità mar-regoli tal-ghajnuna mill-Istat²².

Approcc wiehed jista' jkun li jigi definit “appogg ghar-rinovazzjonijiet energetici permezz tal-OSS” bhala “Servizz ta' Interest Ekonomiku Generali” (SGEI, Service of General Economic Interest), meta l-ambitu tas-servizzi pprovduti jippermetti tali klassifikazzjoni. Tabilhaqq, il-kuncett tal-SGEI skont id-dritt tal-Unjoni japplika ghal servizzi li l-awtoritajiet pubbliċi jqisu essenzjali għac-cittadini izda li ma jkunux provduti b'mod adegwat mis-suq minghajr intervent pubbliku. Għalhekk, tali kwalifika tista' tirrelata pereżempju ma' ċerti servizzi ta' konsulenza u assistenza teknika li ma humiex ipprovduti jew li ma humiex ipprovduti biżżejjed mis-suq izda tipikament mhux max-xogħlijiet ta' rinnovazzjoni energetika nfushom. Tali servizzi jistghu jinghataw minn entitajiet pubbliċi jew kumpaniji privati taht kuntratti ta' servizz pubbliku, b'sorveljanza regulatorja biex tigi zgurata konformità mal-istandards u l-obbligi.

5. FEJN TISTA' TIRRIKORRI GHALL-APPOĠĠ TAL-UE

Id-dispożizzjonijiet relatati mal-OSS fir-riformulazzjoni tal-EED (UE/2023/1791) u r-riformulazzjoni tal-EPBD (UE/2024/1275) iservu bhala l-linja bażi għall-implimentazzjoni tas-servizzi tal-OSS. Min-naħa tiegħu, dan id-dokument ta' gwida jiddeskrivi kunsiderazzjonijiet ewlenin għall-iżvilupp tal-OSS abbażi tal-esperjenza u l-mudelli żviluppati sa issa madwar l-Unjoni, filwaqt li jirrikonoxxi li l-ebda mudell uniku ma jaqbel mas-sitwazzjonijiet kollha. Minflok, huwa mehtieg approcc imfassal apposta, li jqis il-karatteristiċi distinti ta' kull reġjun. L-implimentazzjoni b'suċċess tiddependi fuq proċess flessibbli u iterattiv li jintegra l-feedback mill-bidu, u b'hekk jippermetti tagħlim, raffinament u espansjoni kontinwi.

Biex tappoġġa dan il-proċess, il-Kummissjoni tipprovdi assistenza għall-istabbiliment tal-OSS biex tghin fil-kisba tal-ghanijiet tal-effiċjenza energetika u r-rinnovazzjoni. Dan jinkludi appoġġ finanzjarju mmirat permezz ta' għotjiet ta' azzjoni taht il-programmi ta' finanzjament tagħha għat-tranzizzjoni lejn energija nadifa, kif ukoll skambji bejn il-pari u opportunitajiet ta' networking għall-prattikanti tal-OSS.

Din l-assistenza tinkludi appoġġ finanzjarju dirett u indirett permezz ta' diversi mekkaniżmi ta' finanzjament. L-appoġġ dirett tipikament jinvolvi li l-Kummissjoni tagħti l-finanzjament (ġeneralment għotjiet) direttament lill-benefiċjarji, abbażi ta' proċeduri miftuħa. L-appoġġ indirett ġeneralment jinvolvi li l-Kummissjoni tagħti l-appoġġ finanzjarju lill-Istati Membri, li min-naħa tagħhom jagħtuh lill-benefiċjarji finali.

5.1. Appoġġ finanzjarju dirett

5.1.1. LIFE CET

Is-subprogramm LIFE għal Tranzizzjoni lejn Energija Nadifa (LIFE CET, LIFE Clean Energy Transition sub-programme), b'baġit ta' madwar EUR 1 biljun taht il-qafas finanzjarju pluriennali 2021-2027, jipprovdi appoġġ għall-bini tal-kapaċità, l-ghajnuna għall-iżvilupp ta' proġetti, l-adozzjoni mis-suq u azzjonijiet ta' governanza fil-qasam tal-effiċjenza energetika, is-sorsi ta' energija rinnovabbli integrati u t-tranzizzjoni ġusta. Bhala parti mill-programm ta'

²² Kif stabbilit fl-Artikolu 107(3) tat-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropea u stabbilit ulterjorment fil-legizlazzjoni rilevanti (elenkati taht https://competition-policy.ec.europa.eu/state-aid/legislation_mt).

hidma pluriennali 2025-2027, is-subprogramm LIFE CET se jappoġġa speċifikament l-istabbiliment tal-OSS għall-effiċjenza enerġetika u r-rinovazzjonijiet enerġetici bħala parti mis-sejhiet għal għotjiet ta' azzjoni ddedikati tiegħu b'baġit indikattiv ta' EUR 25 miljun matul il-perjodu ta' 3 snin. Sal-lum, is-subprogramm LIFE CET u l-predeċessuri tiegħu appoġġaw l-istabbiliment ta' kważi 50 servizz ta' rinnovazzjoni tad-djar fi 17-il Stat Membru differenti tal-UE (u żewġ pajjiżi assoċjati) ²³. Barra minn hekk, l-istabbiliment ta' OSS għal rinnovazzjonijiet enerġetici jista' jiġi appoġġat permezz ta' għotjiet ta' azzjoni għal assistenza fl-iżvilupp ta' proġetti u għal inizzjattivi tal-awtoritajiet lokali u reġjonali.

Minbarra l-appoġġ finanzjarju mis-sejhiet għal għotjiet, is-subprogramm LIFE CET jappoġġa l-OSS permezz tas-sensibilizzazzjoni u l-promozzjoni tal-aħjar prattiki eżistenti, skambji bejn il-pari, appoġġ għall-bini tal-kapaċità u l-istabbiliment tal-komunità ta' prattiki tal-OSS. L-[inizzjattiva ManagEnergy](#) tipprovdi klassijiet master iddedikati għall-aġenziji tal-enerġija lokali u reġjonali u l-awtoritajiet pubbliċi tagħhom biex trawwem, tistimula u tappoġġa proġetti tal-enerġija sostenibbli. B'mod partikolari, qed jiġu organizzati klassijiet master dedikati ta' ManagEnergy dwar l-istabbiliment tal-OSS għar-rinovazzjonijiet enerġetici.

5.1.2. ELENA – Assistenza Ewropea għall-Enerġija Lokali

Il-Facilità ta' Assistenza Ewropea għall-Enerġija Lokali (ELENA, European Local Energy Assistance), ġestita mill-Bank Ewropew tal-Investment (BEI) f'isem il-Kummissjoni, tipprovdi għotjiet għal assistenza teknika biex tappoġġa proġetti ta' investment sostenibbli. Din tgħin lill-entitajiet pubbliċi u privati jiżviluppaw u jimplementaw inizzjattivi ta' effiċjenza enerġetika, enerġija rinnovabbli, u trasport sostenibbli billi tindirizza ostakli finanzjarji, tekniċi u amministrattivi. Il-finanzjament ELENA jkopri sa 90 % tal-kostijiet tat-tnejjija tal-proġett, inklużi studji ta' fattibbiltà, ippjanar tan-negozju, strateġiji ta' finanzjament u proċessi ta' akkwist. Il-proġetti eligibbli jridu juru impatt sinifikanti, b'fatturi ta' ingranagġ meħtieġa ta' mill-inqas 20 għall-effiċjenza enerġetika u 10 għall-proġetti residenzjali. Mit-tnejja tagħha fl-2009, ELENA mobilizzat aktar minn EUR 337 miljun f'għotjiet, billi appoġġat bliet, reġjuni u istituzzjonijiet pubbliċi biex jiksbu l-għanijiet tal-Unjoni dwar il-klima u l-enerġija bil-għan li timmobilizza aktar minn EUR 11,3 biljun f'investment. L-applikazzjonijiet jiġu aċċettati fuq bażi kontinwa, bl-esperti tal-BEI jiggwidaw lill-applikanti matul il-proċess.

Bħala parti mill-appoġġ tagħha għall-assistenza fl-iżvilupp tal-proġetti, il-Facilità ELENA tista' tgħin biex jiġi stabbilit OSS dedikat għal titjib fl-effiċjenza enerġetika u rinnovazzjonijiet enerġetici, bil-għan li tiġi appoġġata l-aggregazzjoni tar-riżerva ta' investment rilevanti. Fi snin reċenti, il-Facilità ELENA għenet biex jiġu stabbiliti 26 OSS fi 11-il Stat Membru (il-Belġju, il-Bulgarija, id-Danimarka, l-Estonja, l-Irlanda, Spanja, Franza, l-Italja, il-Latvja, in-Netherlands u l-Polonja). Il-Facilità ELENA tipprovdi appoġġ fuq bażi ta' domanda (min jiġi l-ewwel jinqeda l-ewwel) ²⁴.

Il-Facilità ELENA tista' tintuża wkoll mill-Istati Membri fil-livell nazzjonali, billi tirreplika l-mudell ELENA ta' suċċess bl-użu ta' sorsi oħra ta' finanzjament (pereżempju, fondi tal-politika ta' koeżjoni, Fond għall-Modernizzazzjoni, fondi tal-Facilità għall-Irkupru u r-

²³ CINEA, Giving LIFE to Europe's clean energy transition, https://cinea.ec.europa.eu/publications/digital-publications/giving-life-europes-clean-energy-transition_en

²⁴ Il-promoturi tal-proġetti huma mistiedna jikkuntattjaw lill-Facilità ELENA permezz tal-informazzjoni ta' kuntatt fuq is-sit web tal-ELENA.

Reziljenza jew kwalunkwe finanzjament nazzjonali ieħor). Tali skemi nazzjonali ELENA jistgħu jiġu stabbiliti biex jindirizzaw lakuni speċifiċi lokali fl-għarfien espert tekniku u finanzjarju biex jippreparaw investimenti fl-effiċjenza enerġetika f' setturi differenti. Għal dak il-għan, l-Istati Membri jistgħu japplikaw għal proġett pilota taħt il-Facilità ELENA kurrenti ġestita mill-BEI, biex jittrasferixxu l-għarfien u jiksbu esperjenza bl-appoġġ tal-BEI.

5.2. Appoġġ finanzjarju indirett: fondi tal-politika ta' koeżjoni u l-Fond Soċjali għall-Klima

5.2.1. Facilità għall-Irkupru u r-Reziljenza

Il-Facilità għall-Irkupru u r-Reziljenza (RRF, Recovery and Resilience Facility) tinkludi kważi EUR 80 biljun f'investimenti fir-rinnovazzjonijiet tal-effiċjenza enerġetika u l-konstruzzjoni tal-bini matul il-perjodu 2021-2026. Il-Facilità tgħaqqad investimenti ma' riformi biex tiffacilita aktar ir-rinovazzjonijiet tal-effiċjenza enerġetika.

Taħt l-RRF, hafna Stati Membri inkludew miżuri li jistabbilixxu servizzi ta' punt uniku ta' servizz fil-Pjanijiet għall-Irkupru u r-Reziljenza (RRPs, Recovery and Resilience Plans) tagħhom, b'mod partikolari bl-objettiv li jiffacilitaw l-implimentazzjoni ta' miżuri ta' effiċjenza enerġetika u li jipprovdu appoġġ komprensiv lis-sidien tad-djar b'rabta mal-investimenti tal-RRPs.

Pereżempju, l-RRP tal-Italja jinkludi miżuri biex jiġi stabbilit OSS biex tiġi ffacilitata r-rinnovazzjoni ta' bini pubbliku u privat, b'enfasi fuq l-effiċjenza enerġetika u s-sostenibbiltà. Spanja inkorporat ukoll l-OSS fl-RRP tagħha biex tappoġġa r-rinnovazzjoni ta' binjiet residenzjali, b'enfasi partikolari fuq it-tnaqqis tal-faqar enerġetiku. Il-Portugall iffavorixxa approċċ miftiehem permezz tal-iffirmar ta' protokoll ta' kooperazzjoni fost l-aġenziji u l-assocjazzjonijiet rilevanti biex jinholqu punti uniċi ta' servizz tal-effiċjenza enerġetika għaċ-ċittadini.

L-appoġġ tal-RRF għal dawn l-inizjattivi għandu l-għan li jtejjeb il-koordinazzjoni u l-effiċjenza tal-proġetti ta' rinnovazzjoni enerġetika, filwaqt li jiżgura li s-sidien tad-djar jirċievu assistenza teknika, amministrattiva u finanzjarja integrata. Bl-ingranagġ tal-appoġġ tal-RRF, l-Istati Membri jistgħu jaċċelleraw l-implimentazzjoni tal-OSS, u b'hekk jikkontribwixxu għall-kisba tal-miri tal-Unjoni dwar il-klima u l-enerġija. Wara l-konkluzjoni tal-appoġġ tal-RRF, huwa kruċjali li dawn is-servizzi li jipprovdu lis-sidien tad-djar b'assistenza teknika, amministrattiva u finanzjarja integrata għall-proġetti ta' rinnovazzjoni enerġetika tagħhom jitkomplew mill-amministrazzjonijiet nazzjonali.

5.2.2. Fondi tal-politika ta' koeżjoni

Matul il-perjodu ta' programmazzjoni 2021-2027, gie ppjanat investiment ta' EUR 22 biljun taħt l-objettiv speċifiku tal-politika ta' koeżjoni dwar l-effiċjenza enerġetika (RSO2.1)²⁵. Biex jipromwovu l-implimentazzjoni ta' dawn il-proġetti, il-fondi tal-politika ta' koeżjoni jappoġġaw ukoll il-bini tal-kapaċità tal-awtoritajiet pubbliċi. Assistenza teknika addizzjonali marbuta mal-implimentazzjoni tal-programm hija pprovduta fuq l-inizjattiva tal-Kummissjoni.

Il-livell tal-Istati Membri – appoġġ għall-bini tal-kapaċità

²⁵ https://cohesiondata.ec.europa.eu/cohesion_overview/21-27/#financing.

Il-Fond Ewropew għall-Iżvilupp Reġjonali (FEŻR) u l-Fond ta' Koeżjoni (FK) jistgħu jappoġġaw l-istabbiliment tal-OSS skont l-Artikolu 3(4) tar-Regolament (UE) 2021/1058 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill ²⁶, li jistipula li tali fondi jistgħu jappoġġaw attivitajiet biex itejbu l-kapaċità tal-awtoritajiet tal-programm fl-Istati Membri, kif ukoll il-kapaċità tal-atturi settorjali jew territorjali responsabbli għat-twettiq ta' attivitajiet rilevanti għall-implimentazzjoni ta' dawn il-fondi, sakemm dan jikkontribwixxi għall-oġġettivi tal-programm. Dan jista' jkun il-każ għal OSS li jippromwovi r-rinovazzjonijiet tal-effiċjenza enerġetika tal-bini bir-riżorsi tal-programm FEŻR/FK u f'konformità mal-oġġettiv speċifiku 2.1.

Assistenza teknika fil-livell tal-Unjoni

Il-programm ta' Pedament ta' Koeżjoni għat-Tranzizzjonijiet (C4T, Cohesion for Transitions) tnedja mid-Direttorat Ġenerali għall-Politika Reġjonali tal-Kummissjoni Ewropea biex jappoġġa l-implimentazzjoni ta' proġetti ta' investiment fit-tranzizzjoni lejn is-sostenibbiltà ffinanzjati mill-FEŻR u l-FK taht l-oġġettiv ta' politika 2. Il-programm jipprovdi lir-regjuni eliġibbli b' bini tal-kapaċitajiet u appoġġ konsultattiv imfasslin apposta li jkopru oqsma bħat-tranzizzjoni tal-enerġija, l-ekonomija ċirkolari, il-ġestjoni tal-ilma, l-adattament għat-tibdil fil-klima u l-bijodiversità. Bħala eżempju, attivitajiet ewlenin ta' appoġġ jistgħu jinkludu l-analiżi tal-mekkanizmi ta' finanzjament fil-livelli tal-Unjoni u tal-Istati Membri biex jiġu identifikati l-aħjar Prattiki fil-finanzjament tal-effiċjenza enerġetika, kif ukoll workshops iddedikati dwar mudelli finanzjarji, għażliet ta' pprezzar u strategiji għas-servizzi tal-OSS.

Eżempju ta' Assistenza teknika C4T: Finanzjament tar-Rinnovazzjonijiet Enerġetici - il-Mudell ta' Punt Uniku ta' Servizz ta' Plovdiv

L-Aġenzija tal-Enerġija ta' Plovdiv fil-Bulgarija rċeviet assistenza biex tgħin fl-istabbiliment tal-OSS għar-rinnovazzjoni ta' bini residenzjali fir-regjun ta' Plovdiv bħala servizz awtosuffiċjenti ²⁷. L-assistenza indirizzata in-nuqqas ta' għażliet ta' finanzjament għar-rinnovazzjoni residenzjali fil-Bulgarija u eżaminat strumenti u metodi finanzjarji possibbli biex tiffinanzja proċessi ta' rinnovazzjoni tal-effiċjenza enerġetika, tnaqqas il-kumplessità u ttejjeg l-investiment privat.

L-attivitajiet ewlenin ta' appoġġ kienu jinkludu:

L-aħjar Prattiki fil-finanzjament tal-effiċjenza enerġetika: analiżi tal-mekkanizmi ta' finanzjament tal-Unjoni u nazzjonali, bħall-inizjattiva Renovate tal-UE, ir-riżorsi tal-politika ta' koeżjoni u l-mudelli ta' finanzjament privat. L-aħjar Prattiki minn Stati Membri bħall-Estonja, Franza u n-Netherlands urew strategiji finanzjarji effettivi għar-rinnovazzjoni enerġetika.

Mudelli ta' finanzjament u għażliet ta' prezzijiet: tliet workshops introduċew mudelli u strategiji ta' finanzjament għas-servizzi tal-OSS, li fihom għarfien mill-Istati Membri tal-UE (il-Belġju, Spanja, il-Latvja u s-Slovenja), u enfasizzaw approċċi innovattivi bħal finanzjament marbut mal-proprjetà, għotjiet ta' prefinanzjament u kuntratti għar-rendiment fl-użu tal-enerġija.

²⁶ Ir-Regolament (UE) 2021/1058 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal-24 ta' Ġunju 2021 dwar il-Fond Ewropew għall-Iżvilupp Reġjonali u l-Fond ta' Koeżjoni, ĠU L 231, 30.6.2021, p. 60-93, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1058/oj>.

²⁷ [Factsheet_C4T_TA_Support_Plovdiv.pdf](#); [Inforegio - Cohesion for Transitions \(C4T\)](#)

5.2.3. Fond Soċjali għall-Klima

Il-Fond Soċjali għall-Klima (SCF, Social Climate Fund) se jipprovdi lill-Istati Membri b'finanzjament iddedikat biex il-gruppi vulnerabbli, bħall-unitajiet domestiċi foqra fl-enerġija jew fit-trasport, jiġu appoġġati direttament.

Fir-rigward tal-enerġija, l-Istati Membri jistgħu jużaw l-SCF biex jappoġġaw miżuri strutturali u investment fl-effiċjenza enerġetika, ir-rinnovazzjoni tal-bini, it-tiġin u t-tkessiġ nodfa, u l-integrazzjoni tal-enerġija rinnovabbli, prinċipalment immirati lejn unitajiet domestiċi u mikrointrapriżi vulnerabbli affettwati mill-impatti soċjali tal-inklużjoni tal-emissjonijiet ta' gassijiet serra mill-bini u t-trasport fis-sistema għall-iskambju ta' kwoti tal-emissjonijiet (ETS2, emissions trading system 2).

Biex jaċċessaw il-finanzjament, l-Istati Membri għandhom ifasslu pjanijiet soċjali għall-klima nazzjonali li jelenkaw u jispjegaw il-miżuri u l-proġetti ta' investment kollha pplanati. Biex jiffinanzja l-miżuri u l-proġetti biex jgħin lill-gruppi l-aktar vulnerabbli, l-SCF għandu jiġbor id-dhul mill-irkantar ta' kwoti mill-ETS2 u l-kwoti mill-EU ETS eżistenti. Flimkien ma' kontribuzzjoni obligatorja ta' 25 % mill-Istati Membri għall-pjanijiet soċjali tagħhom għall-klima, l-SCF għandu jimmobilizza mill-inqas EUR 86,7 biljun ta' finanzjament pubbliku matul il-perjodu 2026-2032.

L-appoġġ tal-OSS bħala parti mill-pjanijiet soċjali għall-klima nazzjonali mwaqqfa taħt l-SCF huwa eliġibbli taħt l-Artikolu 8(1) punti (c) u (d) tar-Regolament (UE) 2023/955 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill²⁸.

L-Avviż tal-Kummissjoni “Gwida dwar il-Pjanijiet Soċjali għall-Klima”²⁹ jistieden ukoll lill-Istati Membri biex “iqisu l-istabbiliment ta' punti uniċi ta' kuntatt li joffru servizzi ta' konsulenza u edukattivi li jikkombinaw diversi għażliet ta' finanzjament (għotjiet, self b'livelli differenti ta' kofinanzjament u rati tal-imgħax, u strumenti finanzjarji) skont il-livell tal-introjt, is-sitwazzjoni tal-għajxien, it-tip ta' bini, inkluż fi sħubija ma' organizzazzjonijiet lokali u intermedjarji finanzjarji”.

Barra minn hekk, l-Anness I, it-Tabella 1, it-taqsimha B1, tal-Avviż tal-Kummissjoni “Gwida teknika dwar l-applikazzjoni tal-prinċipju ‘la tagħmilx hsara sinifikanti’ skont ir-Regolament dwar il-Fond Soċjali għall-Klima”³⁰ teskludi “Attivitajiet u assi relatati mal-għoti ta' informazzjoni, edukazzjoni, sensibilizzazzjoni u pariri dwar miżuri kosteffettivi, investimenti u dwar l-appoġġ disponibbli għar-rinnovazzjonijiet tal-bini, l-effiċjenza enerġetika u d-dekarbonizzazzjoni, inkluż l-iffrankar tal-enerġija u t-tnaqqis tal-faqar enerġetiku” mill-obbligu li tiġi pprovduta evidenza li l-attività hija konformi mal-prinċipji ta' “la tagħmilx hsara sinifikanti” (DNSH, do no significant harm). Dan jagħmilha aktar faċli li tintuża l-SCF

²⁸ Ir-Regolament (UE) 2023/955 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal-10 ta' Mejju 2023 li jistabbilixxi Fond Soċjali għall-Klima u li jemenda r-Regolament (UE) 2021/1060 (ĠU L 130, 16.5.2023, p. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2023/955/oj>).

²⁹ L-Avviż tal-Kummissjoni Gwida dwar il-Pjanijiet Soċjali għall-Klima, C(2025) 881 final (ĠU C, C/2025/1597, 25.3.2025, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2025/1597/oj>)

³⁰ L-Annessi tal-Avviż tal-Kummissjoni Gwida teknika dwar l-applikazzjoni tal-prinċipju “la tagħmilx hsara sinifikanti” skont ir-Regolament dwar il-Fond Soċjali għall-Klima, C(2025) 880 final, 5.3.2025.

biex tiġi stabbilita l-OSS. Madankollu, jeħtieġ li tinżamm l-enfasi fuq l-unitajiet domestiċi vulnerabbli u l-mikrointrapriżi.

6. APPENDIĊI - REFERENZI UTLI

Dan l-Appendiċi jipprovdi lista ta' riżorsi utli li wiehed jista' jikkonsulta biex jistabbilixxi servizzi tal-OSS fil-livell nazzjonali, reġjonali u lokali. Jagħti dettalji dwar l-istadji differenti tal-“vjaġġ tal-klijent”. Jippreżenta wkoll soluzzjonijiet prattiċi żviluppati permezz ta' proġetti pilota tal-OSS, appoġġati mill-programmi Orizzont 2020 u LIFE CET, li jistgħu jservu bhala sorsi ta' ispirazzjoni.

B'mod partikolari, bl-appoġġ tal-programm LIFE CET, il-proġett **EU-PEERS**³¹ qed jgħid komunità Ewropea ta' prattikanti tal-OSS. Din l-inizjattiva tiffaċilita l-kondiviżjoni tal-għarfien u ssaħħa l-għarfien espert kollettiv fis-servizzi integrati ta' rinnovazzjoni tad-djar. B'dan il-mod, l-EU-PEERS għandha l-għan li ttejjeb il-kundizzjonijiet għall-OSS permezz ta' rakkomandazzjonijiet u involviment mal-partijiet ikkonċernati tas-suq.

Fil-qalba tagħha, il-komunità tal-prattika tgħaqqad lill-prattikanti biex jikkollaboraw fuq sfidi komuni. Topera permezz ta' sitt pjattaformi nazzjonali u reġjonali fl-Irlanda, Spanja, Franza, l-Ungerija u l-istati Baltiċi, flimkien ma' pjattaforma addizzjonali għal sensibilizzazzjoni madwar l-Unjoni kollha. Dawn il-pjattaformi jospitaw attivitajiet regolari ta' taġlim bejn il-pari, avvenimenti ta' networking wiċċ imb'wiċċ u sessjonijiet ta' bini ta' kapacità online. Programm ta' mentoring dedikat jappoġġa wkoll inizjattivi godda tal-OSS. Il-komunità hija miftuħa għall-OSS u partijiet ikkonċernati ohra fir-rinnovazzjoni tad-djar, u toffri diversi opportunitajiet għall-parteciġazzjoni u l-kollaborazzjoni.

Barra minn hekk, l-Unjoni ilha tappoġġa proġetti tal-UE dwar servizzi tal-OSS għal rinnovazzjonijiet enerġetiċi għal diversi snin. Dawn il-proġetti pproduċew għadd kbir ta' esperjenza, prattika tajba u analiżi pprovdu fil-links hawn taħt, u li tqiesu meta giet prodotta din il-gwida prattika.

6.1. EU-PEERS – Komunità ta' prattikanti ta' punti uniċi ta' kuntatt

- Sit web tal-proġett: <https://www.eu-peers.eu/>.
- Forum online: <https://eu-peers.humhub.com>.

6.2. Parametri referenzjarji u analiżi

- Milin C., Bullier A. (2021), ‘[Towards large-scale roll out of “integrated home renovation services in Europe”](#)’, Proceedings of the European Council for an Energy Efficient Economy Summer Study, 2021.
- INNOVATE (2020). How to set up a one-stop shop for integrated home energy renovation? A step-by-step guide for local authorities and other actors (<https://energy-cities.eu>).

---

³¹ Ara <https://www.eu-peers.eu/> u <https://eu-peers.humhub.com>.

- INNOVATE (2020). Inventory of best practices for setting up integrated energy efficiency service package including access to long-term financing to homeowners (<https://europa.eu/!B6yd4Y>).
- ORFEE (2024). How to create a local support and financing service for energy renovation? The example of third-party financing companies in France ([ORFEE_SERAFIN_Methodological-guide_FINAL.pdf](https://europa.eu/!ORFEE_SERAFIN_Methodological-guide_FINAL.pdf)).
- ORFEE (2024). More one-stop shops to boost home energy renovation. How to set up a supportive national framework for local one-stop shops? (<https://serafin-renov.fr/>).
- PEER (2021). Benchmark of replicable best practices (<https://europa.eu/!VD6gCj>).
- PRORETRO (2021). Analysis of existing one-stop shop business models in EU promoting building retrofits in the private residential sector (<https://europa.eu/!3WVybm>).
- PRORETRO (2024). Policy Brief. Recommendations from the ProRetro project (<https://europa.eu/!8gjpnk>).

6.3. Pakketti ta' riżultat ta' CORDIS

- Giving LIFE to Europe's clean energy transition (https://cinea.ec.europa.eu/publications/digital-publications/giving-life-europes-clean-energy-transition_en).
- Local clean energy transition: local authorities as drivers for a decarbonised Europe (<https://europa.eu/!7vKBwW>).
- Rinnovazzjoni profonda: approċċi ġodda għat-trasformazzjoni tas-suq tar-rinnovazzjoni (<https://europa.eu/!GW8Fd3>).
- Private finance for energy efficiency: new solutions for funding Europe's energy transition (<https://europa.eu/!rb66nQ>).
- Construction skills: leveraging new skills for the building sector to deliver on the European Green Deal (<https://europa.eu/!HgXGfv>).